

PISANII SÂNGEORZENE

26 APRILIE 2026
Sfințirea Bisericii „Sfântul Mare
Mucenic Gheorghe” din Sângeorz-Băi

ANUL XV, NR. 5(165), MAI 2026

PISANII SÂNGEORZENE

Spiritualitate, Istorie și Tradiție

ANUL XV, NR. 5(165), MAI 2026

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
Dr. ALEXANDRU DĂRĂBAN

Consultant științific: Dr. Mirela Popa-Andrei, cercetător științific II, Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române
Colaboratori permanenți: Dr. Elisabeta Scurtu, Preot Dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu, Dr. Dorin Dologa, Icu Crăciun, Florin Hodoroga

Editor și redactor responsabil: Alexandru Dărăban

Tehnoredactare: Alexandru Dărăban

REDACTIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj
aldaraban57@gmail.com

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:

<http://pisaniisangeorzene.assbn.ro/ps2019.html>

<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

biblioteca-digitala.ro/?pub=6346-pisaniisangeorzene-revista-de-spiritualitate-istorie-si-traditie-locala

COPERTA 1: **Bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Sângeorz-Băi**
COPERTA 2: **Aspecte de la slujba de sfințire a noii biserici**
COPERTA 3: **Aspecte de la slujba de sfințire a noii biserici**
COPERTA 4: **Momentul acordării de către Mitropolitul Andrei părintelui paroh Paul Gavriiloaie „Crucea Transilvană” pentru clerici, cea mai înaltă distincție a Mitropoliei Clujului**

Foto: Darius Echim / Mitropolia Clujului

Cuprins

EVENIMENT

Sfințirea Bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Sângeorz-Băi.....6

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

Matricula cununaiilor din Parohia greco-catolică St. Georgiu din Sângeorz-Băi.....9

Ana Olteanu, născută Pop-Maior.....25

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

Transilvania.....27

Elevii Școlii Normale din Galați la Sân-Georgiu.....35

O serbare la sfârșit de an școlar.....36

Producțiune teatrală în Sângeorz-Băi. Mulțumire publică.....37

ȘTEFAN LUPU

Alexandru Haliță.....38

Scandaloasele abuzuri ale primarului din Sângeorz-Băi – Năsăud.....39

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

Viață ortodoxă năsăudeană între anii 1900-1948.....41

DIN GRANIȚĂ

ICU CRĂCIUN

Presa secolului 20.....49

EMIL BOȘCA-MĂLIN

Mărturisirile Popii Ungur.....51

COMUNISM

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele Parohiale greco-catolice de stare civilă (1887).....59

VARIA

DR. DORIN DOLOGA

Aspecte privind declararea independenței României la 9 mai 1877.....63

EVENIMENT

Sfințirea Bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Sângeorz-Băi

În Duminica a 3-a după Paști (a Mironosițelor; Soborul Sfințelor Femei Române), 26 aprilie 2026, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, a slujit împreună cu Preasfințitul Părinte Ignatie, Episcopul Hușilor, Preasfințitul Părinte Benedict, Episcopul Sălajului, Preasfințitul Părinte Macarie, Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord, și Preasfințitul Părinte Samuel Bistrițeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, la Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din orașul Sângeorz-Băi, județul Bistrița-Năsăud, cu prilejul sfințirii lăcașului de cult.

De la ora 8:30, cei cinci ierarhi au săvârșit slujba de târnosire a bisericii parohiale, edificată între anii 2019-2021 și împodobită cu pictură în perioada 2024-2025, fiind pusă sub ocrotirea Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, care este și ocrotitorul spiritual al orașului-stațiune Sângeorz-Băi. La exterior și interior, lăcașul de cult a fost binecuvântat prin stropire cu apă sfințită și prin ungere cu Sfântul și Marele Mir, iar în piciorul Sfintei Mese a fost așezată o părticică din moaștele Sfântului Mucenic Samona.

În continuare, pe un podium special amenajat în curtea bisericii, Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei, Episcopul Ignatie, Episcopul Benedict, Episcopul Macarie și Episcopul-vicar Samuel Bistrițeanul au oficiat Sfânta Liturghie, înconjurați de un sobor numeros de clerici.

Din sobor au făcut parte: consilierul eparhial pe probleme de misiune și protocol al Arhiepiscopiei Clujului – arhidiaconul Claudiu Grama, consilierul eparhial de misiune și protocol al Episcopiei Sălajului – arhidiaconul Sergiu Iustin Pop, protopopul de Năsăud – preotul Ovidiu Sermeșan, protopopul emerit Ioan Dâmbu, protopopul de Bistrița – preotul Ioan Marius Pintican, pr. conf. univ. dr. Ioan Bizău – cadru universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, pr. prof. univ. dr. Nicolae Jan – cadru universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia, preotul paroh Paul Gavrioloaie, care este secretarul Protopopiatului Năsăud și directorul Centrului Misionar de Tineret „Ioan Bunea” din Sângeorz-Băi, stareți și duhovnici de mănăstiri, precum și numeroși clerici invitați.

După citirea pericopei evanghelice duminicale, Preasfințitul Părinte Episcop Ignatie a rostit un cuvânt de învățătură în care a vorbit despre darul de a purta și de a răspândi în lume bucuria Învierii. Ierarhul a arătat că femeile mironosițe au devenit, prin credință și jertfelnicie, purtătoare de lumină și de bucurie, fiind cele care au răspândit binele și lumina Învierii Mântuitorului Iisus Hristos.

Răspunsurile liturgice au fost oferite de grupul vocal „Theotokos” al Parohiei Gheorghieni, județul Cluj. La chinonic, grupul de copii și tineri al parohiei, coordonat de tânăra Laura Georgeș, și interpreta de muzică populară Marcela Ștefania Latiș (Ursu) au interpretat pricesne.

Sfințirea Bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Sângeorz-Băi

---

La finalul Sfintei Liturghii, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a adresat celor prezenți un scurt cuvânt de învățătură despre vocația misionară a femeii creștine, evidențiind virtuțile care împodobesc viața acesteia și rolul deosebit pe care femeia îl are în viața Bisericii și a societății, numind-o „misionară a lui Hristos în familie și în comunitate”. În acest sens, Înaltpreasfinția Sa le-a îndemnat pe femeile creștine să-L mărturisească pe Hristos în viața de zi cu zi și să păstreze vie credința în sufletele copiilor.

De asemenea, ierarhul a felicitat comunitatea parohială pentru osteneala și dragostea cu care a ridicat această ctitorie pentru veșnicie.

La rândul său, preotul paroh Paul Gavriiloaie a mulțumit lui Dumnezeu pentru toate binefacerile revărsate asupra comunității parohiale, precum și ierarhilor, oficialităților, celor prezenți și tuturor celor care au contribuit la edificarea lăcașului de cult.

În semn de prețuire și recunoștință, din partea comunității parohiale, cei cinci ierarhi au primit în dar câte o icoană cu Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, icoanele fiind realizate de pictorul Stanislav Grecu, care a realizat și pictura bisericii.

Distincții de vrednicie

Pentru întreaga activitate administrativă și pastoral-misionară, Mitropolitul Andrei i-a acordat părintelui paroh Paul Gavriiloaie „Crucea Transilvană” pentru clerici, cea mai înaltă distincție a Mitropoliei Clujului.

De asemenea, pentru sprijinul acordat și implicarea activă în viața parohiei, precum și în construirea bisericii parohiale, mai mulți ctitori și binefăcători au primit distincții din partea chiriarhului. Astfel, primarul orașului Sângeorz-Băi, ing. Cătălin Bota, a primit „Crucea Transilvană” pentru mireni. Doamna Mariana Cordoș și domnul ing. Costan Traian au primit Ordinul „Mihai Vodă” pentru mireni. Domnii Cătălin Sfrângeu și ing. Dan Ionuț Barna au fost distinși cu Ordinul „Episcop Nicolae Ivan” pentru mireni, iar domnul Emil Șteopoaie, prim-epitropul parohiei, a primit Ordinul „Sfântul Preot Mucenic Liviu Galaction de la Cluj” pentru mireni. Doamna preoteasă Irina Gavriiloaie și domnul Florin Moldovan au fost distinși cu Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin” pentru mireni, iar doamnele Bucur-Stan Alina și Râmbulea Virginia au primit Ordinul „Sfinții Martiri Năsăudeni”. Prof. Vasile Șteopoaie, inspectorul școlar general al județului Bistrița-Năsăud, dr. Pop Cristi și Macavei Ion au primit Diploma Omagială „Sfântul Preot Mucenic Liviu Galaction de la Cluj”. Familia Petrar Flaviu și Ioana, doamna Maria Joja și doamna Rus Ioana au primit „Gramata Mitropolitană, însoțită de Sfânta Scriptură, cartea de căpătâi a credinciosului”. Totodată, mai mulți binefăcători au primit diplome de aleasă cinstire, iar copiii și tinerii prezenți au primit cărți duhovnicești din partea ierarhului.

Slujba a fost oficiată în prezența oficialităților locale, județene și centrale, a numeroși oaspeți, precum și a mii de credincioși, mulți dintre ei fiind îmbrăcați în straie populare specifice Țării Năsăudului.

Scurt istoric

Piatra de temelie a noului lăcaș de cult, pus sub ocrotirea Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, care este și ocrotitorul spiritual al orașului-stațiune Sângeorz-Băi, a fost pusă în data de 6 august 2019, de către Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, iar construcția propriu-zisă a început în luna octombrie a aceluiași an, lucrările fiind coordonate de prof. Ștefan Borgovan, în calitate de constructor. Lăcașul este proiectat de că-

---

Sfințirea Bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Sângeorz-Băi

---

tre Pop Dumitru și Traian Costan, după unul din proiectele de biserici ce a aparținut vrednicului de pomenire Episcop Nicolae Ivan.

La data de 8 noiembrie 2020, Preasfințitul Părinte Benedict Bistrițeanul, Episcopul-vicear al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, a sfințit cele două cruci care au fost așezate pe turlile lăcașului de cult, iar la data de 13 aprilie 2022, Mitropolitul Andrei a sfințit cele trei clopote care au fost montate în turnul clopotniță al lăcașului de cult. Clopotele au fost achiziționate cu sprijinul unei familii de credincioși și al Primăriei Sângeorz-Băi, fiind realizate la Turnătoria „Turbonef” din Râmnicu Vâlcea. Clopotul mare are 300 de kilograme, cel mijlociu 204, iar cel mic 107 kilograme.

La sărbătoarea Intrării în biserică a Maicii Domnului, luni, 21 noiembrie 2022, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a binecuvântat lucrările efectuate până în prezent la noua biserică parohială și a oficiat prima Sfântă Liturghie în acest lăcaș de cult care a fost ridicat în doar trei ani.

În perioada 2024-2025, biserica a fost împodobită cu pictură, realizată în tehnica frescă de către Stanislav Grecu, împreună cu echipa sa. De asemenea, a fost înzestrată cu mobilier bisericesc din lemn de stejar.

Noul locaș de cult a fost construit în curtea bisericii vechi, ctitorie a preotului profesor Ioan Bunea, și aparține Parohiei Sângeorz-Băi II. Aceasta deservește comunitatea din stațiune, precum și pe tinerii care se află în tabere la Centrul Misionar de Tineret „Ioan Bunea”, aflat tot în curtea parohiei.

Comunitatea parohială este păstorită de preotul Paul Gavriloaie, care este secretarul Protopopiatului Năsăud și directorul Centrului Misionar de Tineret „Ioan Bunea” din orașul-stațiune.

Ca încununare a acestor lucrări, toate desfășurate sub coordonarea preotului paroh Paul Gavriloaie, în Duminica a 3-a după Paști (a Mironosițelor; Soborul Sfințelor Femei Românce), 26 aprilie 2026, biserica a fost sfințită de Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, împreună cu Preasfințitul Părinte Ignatie, Episcopul Hușilor, Preasfințitul Părinte Benedict, Episcopul Sălajului, Preasfințitul Părinte Macarie, Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord, și Preasfințitul Părinte Samuel Bistrițeanul, Episcop-vicear al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, înconjuțați de un numeros sobor de preoți și diaconi.

Sursa: Text și foto Darius Echim / Mitropolia Clujului

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

1

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Iacob Puițău, econom, plugar	Maria Rățoi, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	11 februarie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 52	Lângă drum, nr. 270
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	52 ani	35 ani
Starea civilă	Văduv	Celibă
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Greasim Rățoi – 65 ani, văduv
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Clement Buia – 52 ani Todor Mecicu – 51 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Roman Petroaie – 29 ani, june, cu maica Ioana Petroaie – 50 ani, văduvă	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	24, 31 ianuarie și 7 februarie 1864, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	- ¹	

2

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Dănilă Jarda, econom, plugar	Anisia Lușor. Economă de plugar

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (S JANBN), fond Registre parohiale stare civilă, Matricula cununaților anii 1858-1872, f. 23 v. – f. 24 f., poz. 1.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

Data încheierii căsătoriei	11 februarie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 132	Valea Borcutului, nr. 407
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	55 ani	37 ani
Starea civilă	Văduvi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Orfană
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	George Eremie – 70 ani Eremie Buta – 50 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Vasile Varvari – 65 ani cu soția Ileana – 50 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	24, 31 ianuarie și 7 februarie 1864, sub dispensare de la jele nr. 109 din 10.02.1864	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	- ¹	

3

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Costan Berci, econom, plugar	Mădălina Gagea, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	11 februarie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei		
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	48 ani	20 ani
Starea civilă	Văduv	Celibă
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Donisă Gagea – 48 ani și Irina – 45 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Cosma Oanea – 42 ani Elias Ruști – 40 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Moisă Miron – 38 ani cu soția Eudochia – 32 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Emanuel Călina, capelan	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	24, 31 ianuarie și 7 februarie 1864, sub dispensare de la jele nr. 110 din 10.02.1864	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	- ²	

¹ SJANBN, poz. 2.² SJANBN, poz. 3.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

4

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Grigore Gagea, econom plugar	Iftinia L. Pop, fată căzută, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	12 februarie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 55	Între Uliți, nr. 68
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	56 ani	25 ani
Starea civilă	Văduv	Celibă
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Todor L. Pop – 61 ani și Varvara – 58 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Iacob Anton – 30 ani Larion Jarda – 38 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Ștefan Nițiu – 40 ani cu soția Firoana – 30 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	24, 31 ianuarie și 7 februarie 1864, sub dispensare de la jele nr. 111 din 10.02.1864	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	- ¹	

5

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Solovestru Șiuncutean, june absitariu, fiu de plugar	Trifilia Șorobetea, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	18 februarie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Lângă drum, nr. 444	Pe Rogină, nr. 324
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	27 ani	19 ani
Starea civilă		
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Dănilă Șorobetea – 49 ani cu soția Maria – 40 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Elias Mărcuș – 80 ani Larion Arman – 34 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Moisă Miron Costan – 41 ani cu soția Ileana – 40 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	

¹ SJANBN, poz. 4.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	31 ianuarie, 7 și 11 februarie 1864, fără impedimente
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da
Observație	- ¹

6

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Cosma Lușor, june absitariu, fiu de plugar	Iftinia Gabor, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	22 februarie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Valea Borcutului, nr. 407	Între Uliți, nr. 119
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	32 ani	21 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Donisă Gabor – 56 ani cu soția Gacea – 50 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Maxim Gagea – 60 ani Mihai Sfrengu – 41 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Maxim Buia – 33 ani cu soția Ileana – 31 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	31 ianuarie, 7 și 11 februarie 1864, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	- ²	

7

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Maței Gabor, june, fiu de plugar	Elisaveta recte Sava George, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	22 februarie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 119	Pe Rogină, nr. 320
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	28 ani	20 ani
Starea civilă	celibi	
Numele și prenumele părinților	Donisă Gabor – 56 ani cu soția Gacea – 50 ani	Iacob George – 50 ani cu soția Eudochia – 38 ani

¹ SJANBN, poz. 5.² SJANBN, poz. 6.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Cosma Oanea – 42 ani Simion Joja – 56 ani
Martori la cununia însăși (nași)	Ioan Lup Haliță – 62 ani cu soția Catarina – 60 ani
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	31 ianuarie, 7 și 11 februarie 1864, fără impedimente
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ¹

8

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Filip Mihăilă, econom, plugar	Eudochia recte Senea Rățoi, fată căzută, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	22 februarie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 46	Lângă drum, nr. 269
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	40 ani	34 ani
Starea civilă	Văduv	Celibă
Numele și prenumele părinților	Dănilă Mihăilă – 78 ani, văduv	Ilie Rățoi – 70 ani, văduv
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Nicolae Lupoai – 72 ani Iacob Călina – 60 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Precup Dumitraș – 36 ani cu soția Melana – 30 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	31 ianuarie, 7 și 11 februarie 1864, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ²	

9

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Constantin Oanea, june, fiu de plugar	Ecaterina Măriuş, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	29 februarie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 66	Între Uliți, nr. 97

¹ SJANBN, f. 24 v. – f. 25 f., poz. 6.² SJANBN, poz. 8.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	27 ani	18 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Vasile Oanea – 62 ani cu soția Maria – 40 ani	Roman Măriuş – 55 ani cu soția Palagia – 50 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Maxim Partene – 40 ani Nechita Şot – 32 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Ştefan Buia – 28 ani cu soția Ioana – 22 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	7, 11 și 14 februarie 1864, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ¹	

10

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Anchidim Luci, june, fiu de plugar	Iftinia Ionel, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	29 februarie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Pe Rogină, nr. 350	Lângă drum, nr. 282
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	24 ani	26 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Roman Luci – 59 ani cu soția Palagia – 50 ani	Orfană
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Todor Oproaie – 50 ani Simion Măriuş – 34 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Ioan Lăpușan – 35 ani cu soția Iftinia – 30 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	7, 11 și 14 februarie 1864, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ²	

¹ SJANBN, poz. 9.² SJANBN, poz. 10.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

11

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Vasile Buia, june absitariu, fiu de plugar	Titiana Șpaimoc, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	29 februarie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Lângă drum, nr. 370	Lângă drum, nr. 28
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	33 ani	20 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Orfan	Scridon Șpaimoc – 44 ani, văduv
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Clement Buia – 52 ani Vasile Varvari – 60 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Precup Varvari – 36 ani cu soția Todora – 30 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	14, 21 și 28 februarie 1864, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ¹	

12

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Cosma Sohorca, june, fiu de plugar	Tecla Tahăș, fată căzută, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	29 februarie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Pe Rogină, nr. 365	Între Uliți, nr. 80
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	26 ani	28 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Macavei Sohorca – 52 ani cu soția Senea – 52 ani	Orfană
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Anton Râmbulea – 54 ani Ioan Mecicu – 24 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Anton Râmbulea – 54 ani cu soția Maria – 54 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	14, 21 și 28 februarie 1864, fără impedimente	

¹ SJANBN, poz. 11.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ¹

13

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	George Treancă, june, fiu de plugar	Mădălina Ciocan, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	3 martie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Peste apă, nr. 221	Peste apă, nr. 189
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	22 ani	27 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Afrim Treancă – 68 ani cu soția Tecla – 54 ani	Dănilă Ciocan – 69 ani cu soția Irina – 62 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Vasile Oanea – 62 ani Roman Măriuş – 55 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Moisa Miron – 38 ani cu soția Eudochia – 32 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Emanuel Călina, capelan	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	14, 21 și 28 februarie 1864 cu dispensă de la etate nr. 295 din 27.02.1864	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ²	

14

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Andrei Neamț, june, fiu de plugar	Maria Jarda, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	3 martie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Peste apă, nr. 157	Peste apă, nr. 219
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	24 ani	20 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Todor Neamț – 51 ani cu soția Ana – 48 ani	Nechita Jarda – 49 ani cu soția Șofronea – 44 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Dumitru Budușian – 29 ani Vasile Partene – 28 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Greasim Lupoae – 42 ani cu soția Varvara – 29 ani	

¹ SJANBN, poz. 12.² SJANBN, f. 25 v. – f. 26 f., poz. 13.

Matricula cununărilor din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

Preotul care a săvârșit cununia	Emanuel Călina, capelan
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	14, 21 și 28 februarie 1864, fără impedimente
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ¹

15

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Eremie Bulța, june, fiu de plugar	Senea Mici, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	3 martie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Valea Borcutului, nr. 429	Peste apă, nr. 234
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	27 ani	21 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Irina Bulța – 65 ani, văduvă	Orfană
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Grigore Bulța – 34 ani Ariton Gușa – 49 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Ilie Haliță – 30 ani cu soția Tecla – 28 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Emanuel Călina, capelan	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	14, 21 și 28 februarie 1864	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ²	

16

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Leon Buta, june, fiu de plugar	Cătălina Mutu, fată căzută, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	3 martie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Peste apă, nr. 153	Peste apă, nr. 214
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	23 ani	22 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Orfan	Greasim Mutu – 67 ani cu soția Irina – 64 ani

¹ SJANBN, poz. 14.² SJANBN, poz. 15.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Clement Buia – 52 ani Ariton Gușa – 49 ani
Martori la cununia însăși (nași)	Eremie Buta – 50 ani cu soția Ana – 42 ani
Preotul care a săvârșit cununia	Emanuel Călina, capelan
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	14, 21 și 28 octombrie 1864 cu dispensă de la Sedria orfanală nr. 59 din 27.02.1864
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ¹

17

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Greasim Timoce, june absitariu, fiu de plugar	Eudochia Bulța, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	3 martie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Lângă drum, nr. 266	Valea Borcutului, nr. 492
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	26 ani	20 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Grigore Timoce – 51 ani cu soția Todosia – 47 ani	Arsente Bulța – 60 ani, văduv
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Dănilă Șorobetea – 50 ani Ștefan Varvari – 25 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Toma Timoce – 49 ani, jude preceptor a cercului Rodna, cu soția Iftinia – 40 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	14, 21 și 28 februarie 1864, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ²	

18

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Constantin Pop, june, fiu de plugar	Iftinia Ianaș, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	7 martie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Leșu, la mijlocul satului, nr. 32	Lângă drum, nr. 277
Religia	Greco-catolici	

¹ SJANBN, poz. 16.² SJANBN, poz. 17.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

Vârsta la căsătorie	23 ani	21 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Orfan	Leonte Ianăș – 49 ani cu soția Palagia – 44 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Todor Lazar – 44 ani Pavel Pop – 25 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Ioan Pop, făt bisericesc – 30 ani cu soția Marea – 25 ani, din Leșu	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	21, 28 februarie și 6 martie 1864 cu dispensa de majoritate de la Sedria orfanală cu nr. 269 din 15.07.1863	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ¹	

19

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Procopie Ruști, june, fiu de plugar	Eudochia Lazar, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	7 martie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Măgura, nr. 25	Peste apă, nr. 262
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	28 ani	26 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Orfan	Filip Lazar – 60 ani cu soția Senea – 50 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Nistor Pop – 44 ani Iacob Anton – 30 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Moisa Er. Ruști – 45 ani cu soția Trifilia – 40 ani din Măgura	
Preotul care a săvârșit cununia	În absența capelanului, Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	21, 28 februarie și 6 martie 1864 fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ²	

20

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Anton Dobra, june, fiu de plugar	Trifilia Lazar, fată fecioară, fiică de plugar

¹ SJANBN, poz. 18.² SJANBN, f. 26 v. – f. 27 f., poz. 19.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

Data încheierii căsătoriei	6 iunie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Peste apă, nr. 169	Peste apă, nr. 262
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	28 ani	20 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Lazar Dobra – 60 ani cu soția Varvara – 50 ani	Filip Lazar – 60 ani cu soția Senea – 50 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Ilie Haliță – 35 ani Ștefan Oanea – 44 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Tofan Ciocan Flore – 30 ani cu soția Luciana – 29 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	În absența capelanului, Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	15, 22 și 29 mai 1864 fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ¹	

21

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Grigore Larionesi, june, fiu de plugar	Ana Șpaimoc, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	23 iunie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Lângă drum, nr. 343	Pe Rogină, nr. 275
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	29 ani	19 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Vasile Larionesi – 60 ani cu soția Maria – 54 ani	Dănilă Șpaimoc – 66 ani cu soția Maria – 65 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Anton Râmbulea – 54 ani Andrei Anisie – 50 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Anton Râmbulea – 54 ani cu soția Maria – 54 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	5, 9 și 12 iunie 1864 fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ²	

¹ SJANBN, poz. 20.² SJANBN, poz. 21.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

22

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Iacob Anton, june, fiu de plugar	Ileana Mutu, fată fecioară de plugar
Data încheierii căsătoriei	24 iunie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Peste apă, nr. 48	Peste apă, nr. 215
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	25 ani	21 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Login Anton – 55 ani cu soția Angilina – 50 ani	Orfană
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Cosma Buia – 62 ani Vasile Rebreanu – 50 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Alexandru Șteopoaie – 37 ani cu soția Catarina – 30 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Emanuel Călina, capelan	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	5, 9 și 12 iunie 1864, cu licența de la Sedria orfanală cu dispensă de al 6-lea grad ce cuscrie, de-al 2-lea rând	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ¹	

23

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Anton Domide, june, fiu de plugar	Palagia Pop, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	23 iulie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Rodna Nouă (Șanț), nr. 41	Între Uliți, nr. 125
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	26 ani	23 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Elisei Domide – 50 ani cu soția Maria – 43 ani, din Șanț	Tănase Pop – 67 ani, văduv
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Maxim Gagea – 60 ani Todor Domide – 44 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Larion Filipoi, paroh – 30 ani cu soția Maria – 30 ani, din Șanț	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	10, 11 și 17 iulie fără impedimente	

¹ SJANBN, poz. 22.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ¹

24

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Iftode Berende, june, fiu de plugar	Todora Buia, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	6 august 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Maieru, nr. 345	Lângă drum, nr. 372
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	26 ani	21 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Elisie Berende – 50 ani cu soția Titiana – 40 ani	Simion Buia – 48 ani cu soția Palagia – 40 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Solomon Buia – 40 ani Ezechil Istrate – 35 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Domide Barna – 30 ani cu soția Palagia – 27 ani din Maieru	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	12, 19 și 20 iulie 1864, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ²	

25

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Cirilă Floroai, econom, plugar	Matroana Marica, fată căzută, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	17 octombrie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Pe Coțea, nr. 339	Servitoare fără casă și moșie
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	54 ani	30 ani
Starea civilă	Văduv	Celibă
Numele și prenumele părinților	Orfan	Orfană
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Precup Varvari – 38 ani Silivan Pop – 40 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Todor Oproaie – 70 ani cu soția Irina – 40 ani	

¹ SJANBN, poz. 23.² SJANBN, poz. 24.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	11, 18 și 25 septembrie 1864 fără impedimente
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ¹

26

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Gabriel Gagea, june, fiu de plugar	Todora Lupoae, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	21 noiembrie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Peste apă, nr. 162	Între Uliți, nr. 47
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	25 ani	20 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Donisă Gagea – 48 ani cu soția Irina – 45 ani	Costan Lupoae – 43 ani cu soția Palagia – 42 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Vlase George – 60 ani Nistor Pop – 42 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Ioan Dărăban – 39 ani cu soția Carolina – 24 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	6, 7 și 13 noiembrie 1864 fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ²	

27

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Elias Marica, june, fiu de plugar	Ecaterina Lupoae, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	24 noiembrie 1864	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Lângă drum, nr. 27	Între Uliți, nr. 47
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	23 ani	22 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților	Grigore Marica – 51 ani cu soția Nastasia – 45 ani	Costan Lupoae – 43 ani cu soția Palagia – 42 ani

¹ SJANBN, f. 27 v. – f. 28 f., poz. 25.² SJANBN, poz. 26.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1864

Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Vlase George – 60 ani Nistor Pop – 42 ani
Martori la cununia însăși (nași)	Eremie Buta – 50 ani cu soția Ana – 42 ani
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	6, 7 și 19 noiembrie 1864 fără impedimente
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da
Observație	Aplicată ștampila „trecut la ortodoxie 21 octombrie 1948” ¹

Fotografie din colecția artistului plastic Maxim Dumitraș

¹ SJANBN, poz. 27.

Ana Olteanu, născută Pop-Maior

Baia Sângeorgiului românesc august 1877

Domnule redactor!

În unul din numerii precedenți ai stimatei foi ce redactați, a-ți binevoit a publica trista știre despre moartea doamnei Ana Olteanu, născută Pop-Maior, și înmormântarea acesteia în cimitirul din Sângeorgiu în 23 iulie. Da-mi voie d-le, să mai vin o dată asupra acestei fericite decedate, iar onorabilele cititoare să binevoiască a mă scuza dacă-mi permit a le întreține un moment prin înfățișarea unei scurte schițe biografice; dacă voi încerca a le prezenta un adevărat model de femeie română, o mama binemeritată de națiune, de patrie și de omenie.

În lumea modernă s-a încetățenit datina de a glorifica oamenii după meritele câștigate pe altarul patriei, a omeniei ș. a., după titule și orduri câștigate în semn de remunerațiune, după ranguri și sacrificii materiale. Dacă toate acestea merită stimă și recunoștință, dacă toate merită un loc demn în cartea civilizațiunii unui popor, atunci nu mai puțin trebuie să apreciem și glorificăm la unu om fie de orice condițiune, virtutea, această fiică divină ce procură omului adevărat diplomă de nobilitate, ce-l face să părăsească naturalitatea sa și să se apropie de idealitate. Virtutea este izvorul culturii și civilizațiunii unui om ca și a unui popor. Virtutea este diademul ce face din simplu cetățean, principe; este coroana ce face din femeie regină, dirigintă de destinele societății omenesti. Virtutea femeiască de a fi sora bravă, soția credincioasă și mama bună, mamă precum ne recomandă celebrul Rousseau, iubitoare și bună crescătoare; această virtute fundamentală a promovat pe popor la progres, la știință și la cultură. Un popor cu femei brave și virtuose, cu mame bune, a avut totdeauna și bărbați bravi, virtuoși, rezoluți la fapte mărețe și perseverenți în lupte; un popor cu mame virtuose a fost totdeauna cu viața și istoria glorioasă.

Ana Olteanu, născută Pop-Maior a fost una din acele rare matroane române, în care virtutea femeiască era personificată și prin care virtute și-a câștigat un titlu de nemuriri, un titlu prin care se face demnă a fi înregistrată în cartea oamenilor celor mai meritați pentru națiune, în catalogul celor mai binemeritați membri ai națiunii române și a fi conservată de model pentru multele dintre tinerele noastre mame ce merg până a-și părăsi și limba în care a fost fericită a rosti primele cuvinte și a sugere primele simțăminte în lume.

Cei ce cunoscăm pe această nobilă matroană și română, aducem un tare micuț tribut de venerațiune și stimă când ne permitem a prezenta publicului mai larg o scurtă schiță din viața sa.

În credința că împlinesc o sfântă datorie, datoria cu care suntem obligați față de toate persoanele binemeritate pentru națiune și în speranța că publicul va primi cu plăcere acest schelet biografic, îmi permit a face aceasta folosindu-mă de unele date primite de la o mână amică.

Ana a salutat primele raze de lumină în 15 martie 1815. Părinții ei au fost Simion Pop-Maior și Ana, soră dulce cu Petru Maior, una din cele mai venerabile familii de pe acel timp, când românul îndura cele mai crâncene suferințe și era tratat de paria în patria sa. Anii tinereții și-a petrecut dânsa la sora sa Maria, căsătorită Buteanu, care pe acel timp se afla aplicată la curtea domnească din Iași. Aici capătă dânsa o creștere exemplară, iar îndată du-

---

Ana Olteanu, născută Pop-Maior

---

pă reîntoarcere în patrie își alege de consort pe bravul cetățean și comerciant român Ion Olteanu din Reghin și aceasta o face în frageda etate având abia 15 ani. De la acest moment găsim pe Ana Olteanu totdeauna la postul ei de consoartă credincioasă și, ca atare, împărțind cu consortul său toate necazurile lumii și servindu-i de bună consolatoare. Căsătoria lor a fost binecuvântată cu 5 prunci, de care dânsa purtă cea mai mare grijă pentru a fi bine educați și a deveni adevărați cetățeni și cetățene. Toată bucuria vieții și-o concentra în bravii săi băieți cărora le-a și dat o creștere ce poate servi de model la oricare mamă română. Greutățile casei le purta cu o sârguință exemplară.

Sculele sale au fost: Elena, măritată și astăzi văduvita baroneasă de Pop, demna consoartă a fericitului cândva Ladislau Basiliu baron de Pop, destul de cunoscut la tot românul.

Constantin, fost profesor mai mult timp la gimnaziul din Craiova, iar astăzi administrator de moșii în România liberă și independentă.

Maria, măritată după George Filip, bravul român și avocat provincial în Alba Iulia.

Ioan, fost comerciant la Reghinul săsesc care a repausat în 2 ianuarie 1869 și

Ana, măritată după bravul proprietar român și meritatul anteluptător al cauzei naționale din 1848-49 Nicolau Șandor de Viștea, locotenent c. r. în pensiuine.

La anul 1860 rămase văduvă și de aici încolo poartă și comerțul numai singură până la anul 1869, când, după moartea fiului său Ioan, s-a mutat la fiica sa Ana de Viștea în Oarda de Jos, unde și-a petrecut restul vieții.

De la anul 1874, căpătând un morb reumatic, a început a frecventa băile Sângeorgiu Năsăudului. În iarna anului 1877, prin o nouă răcire, i s-a potențat morbul și a început a suferi greu de piept. În 15 iulie a. c. sosi la baia din Sângeorgiu pentru a-și ușura suferințele. Însă abia după câteva băi, în 21 iulie, la ora 4 p. m. după o baie rece fu atacată în mod repetat de tamba și în câteva minute și-a dat sufletul.

Această moarte repentină cauză o consternațiune generală, nu numai asupra iubiților ei membri din familie, dar și asupra întregului public.

Înmormântarea a fost una din cele mai frumoase. Umbra, măreția și demna fiică a națiunii, binecuvântată și eternă să-ți fie memoria, iar exemplul vieții tale urmat de toate mamele romane!!!

Sursa: *Familia*, Budapesta, Anul XIII, 1877, nr. 35, p. 417-418 (articolul este semnat cu numele de *Publiu*, adică dr. Artemiu Publiu Alexi).

Transilvania

O descriere de țară și de oameni

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

I

De la anul 1848, când națiunea română s-a confirmat de atare, Transilvania a devenit obiect de studiu etnografic, politic, social, economic și comercial.

Scriitori de toate limbile au vizitat și au scris despre acesta țară. Astfel francezii Degerando și Paton, englezii Piaget și Charles Boner, dintre care cel din urmă este la români destul de cunoscut, apoi germanii: Rath, Batzel, Heinze, Löher, Wattenbach și alții.

Concedem cum că toți au venit aici cu nobila intențiune ca să studieze țara și locuitorii ei, să le studieze datinile, moravurile, portul, toate referințele politice, sociale și religioase, și ca toate acestea să le publice la lumea largă. Succesul însă le-a fost contrar, ceea ce este lucru firesc.

În o țară poliglotă compusă din popoare de limbi diferite, de datini, moravuri și deprinderi diferite, de aspirațiuni diferite, este aproape imposibil de a putea face studii etnografice serioase și bazate pe adevăruri dacă respectivul nu cunoaște limbile acelor popoare, dacă nu se mișcă singur prin masa poporului și dacă nu se ostenește să studieze singur poporul să vie în contact, să converseze cu dânsul și să se informeze din graiul lui viu despre adevărata stare a tuturor lucrurilor, cu un cuvânt să-i caute pulsul cel adevărat ce-i regulează cursul de dezvoltare.

Despre toți scriitorii de până acuma câți au cercetat Transilvania și au dat publicațiuni despre dânsa, se știe cum că nu au putut corespunde intențiunilor lor și toate publicațiunile le sunt pline de defecte, ba adeseori de neadevăruri și cu deosebire în cea ce privește poporul românesc. Acesta provine:

1) Din cauză că nu au cunoscut limba românească, din urmare nu au putut să se informeze la adevărata fântână, să umble printre popor și se converseze cu dânsul.

2) Nu și-au dat osteneala să pătrundă spiritul poporului, în proprietățile particulare ce caracterizează acest popor și în cunoașterea tuturor acelor elemente care construiesc acea formă etnică în care se prezintă poporul românesc. N-au consultat pe cărturăria română care singură poate servi cu cele mai bune date și informațiuni, ci din contră s-au lăsat captivați și rău informații unii de unguri, alții de sași, și alții și de unguri și de sași deodată și numai de la aceștia și-au cules informațiuni care cu privire la poporul românesc nu au putut să fie date decât cu rea voință. De aici a urmat cum că românii au fost studiați cu microscopie lipsite de oglinzi reflectătoare, adică fără de lumină și cu cele mai urâcioase culori.

Este cunoscut cum că pe Boner la anul 1863 l-au fost sechestrat magnații unguri inclus și după acea sașii în Sibiu. Urmarea a fost că dânsul a scris despre români cum că sunt un popor de hoți de cai și de tăciunari.

Despre Wattenbach și alții este iarăși destul de cunoscut cum că n-a scăpat nici un minut din mâinile sașilor. Altcum scriitorii nemți de-a rândul urmăreau și alte scopuri, scopuri politice pan-germanistice. Încă pe la anul 1865 și 1866 scria „Unsere Zeit” despre românii ardeleni cu culorile cele mai urâte și, în urmă, recomandă Austriei în numele germanismului ca să-și estindă marginile până la gurile Dunării, adică se cuprindă România,

---

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

---

căci numai atunci Dunărea va fi descatenată, va fi liberă și germană.

Wattenbach a spus în o prelegere publică în Heidelberg, mi se pare pe la anul 1869, cum că poporul român din Transilvania este o adevărată bandă de tăciunari și de hoți, încât însuși comitetul Asociațiunii Transilvane s-a văzut silit a declara public de calomniatoare și tendențioase toate acele aserțiuni.

Toți au scris așa, după cum le-au șoptit la ureche la unii ungarilor și la cei mai mulți sașii, ale căror năzuință se vede evident că le-a fost de a ne negri înaintea lumii, de a ne face sălbatici și necapabili de cultură și civilizațiune. Pentru ce? Lăsăm astădată aceasta întrebare neventilată.

Însuși Charles Boner își recunoaște păcatul comis față de români. În precuvântarea de la ediția cărții sale în limba germană mărturisește cum că i-a scris un transilvănean neromân de a fi fost față de români foarte nejust și, pentru acesta - zice el - pare foarte rău.

La scrierile acestea atât de nedrepte și defăimătoare poporul românesc a suferit toate așteptând să se facă mai multă lumină să se cultive mai multă iubire de adevăr și dreptate, să vină alți etnografi, alți oameni mai drepți și mai obiectivi.

II

Se pare că lumina a început a se face și adevărul și dreptatea să învingă.

Cartea D. R. Bergner este un bun început. Conține 410 p. împărțite în 12 capitole.

Are dreptate autorul susținând în precuvântare cum că este de mirat cum până acuma nici o carte nu a tratat despre Transilvania descriind-o în mod obiectiv și cu reflexiune la toate referințele sale.

În următoarele ne vom permite a face o dare de seamă despre conținutul acestei cărți din care vom cita chiar pasaje întregi cu deosebire de acelea ce interesează și tratează special despre români.

În cap. I descrie intrarea sa în Maramureș pe la pasul Rodnei în Transilvania, descrie mai mult fugitiv satele din valea Someșului, precum și locuințele și porturile locuitorilor. Face asemănare între portul săsesc și românesc, declarând a-i plăcea mai bine cel din urmă, fiind mai practic și mai plăcut. Trece la Bistrița, descrie orașul și ținutul acestuia.

În cap. II citează pe Hellwald care afirmă cum că sașii scad din zi în zi din cauza relelor instituțiuni. „Nici un neam german nu posedă atâtea greșeli ca sașii din Transilvania”. Iubirea de averi, cruțarea peste măsură până la avaritie, i-a adus la fatalul sistem de 3 copii, o datină urâtă care împrușcă poporațiunea. Despre ospitalitatea sasului zice cum că în casa lui proprie, unde nu prea ai intrare, o exercită foarte rar, dar și atunci face o impresiune pedantă. Oaspetele se află față de sas totdeauna îndatorat, pe când românul dă cu drag tot ce are în casă și pivniță. Laudă mai departe pe sașii de la orașe ca oameni de progres, de cultură și de știință.

În cap. III vorbește despre Năsăud, fostul al II-lea regiment românesc de margine, de fonduri, de școli, descrie târgul din Năsăud. Îi place mult portul și fețele femeilor de pe Someș. Trece peste Dej, Gherla și Cluj. Aici arată cum sunt ungarilor de estravanți, cum că artele și științele numai acele sunt îmbrățișate ce sunt produse de unguri. Ei consideră toată erudițiunea ca și când ar fi numai cu acel scop pe lume ca să preamărească poporul maghiar; apoi de câte ori este vorba de ideea intereselor ungurești, atunci și cei mai însemnați învățați unguri sunt cei mai parțiali și prejudicioși care virtuți pentru dânsii sunt mărimi necunoscute. Este un adevăr picant descrierea ceardașului unguresc.

Trecând pe la Blaj, vizitează pe marele filolog Timotei Cipariu, care se vede că i-a făcut o impresiune deosebită. Când intri peste pragul casei sale tăcute - scrie dânsul, te simți atins în mod deosebit din figura venerabilului bătrân te întâmpină o suflare nobilă.

Transilvania

Vocea lui e frântă de bătrânețe, barba albă ca neaua, poziția o amestecătură de bătrânețe și de o putere motorie spirituală. Ochii privesc serios și ager. Dânsul te purta prin împărăția sa ce seamănă cu o mare bibliotecă. Peste tot locul dulapuri vechi ce se află pline de cărți științifice, latine, eline și franceze și pe masă și pe jos se află grupate grămezi uriașe de cărți ebraice, eline, arabice, turcești și piersice. Acest bătrân în jurul căruia s-a format odinioară școala blăjeană domină toate aceste limbi. Din capul lui a ieșit mai intern ideea cum că românii trebuie să-și iei de model în dezvoltarea lor spirituală pe clasicii latini, el a înlocuit în scrierea română literele chirilice cu cele latine. De la 1842 este canonic, la 1848 a fost membru în comitetul național, la 1860 membru în senatul imperial, la 1867 președinte la academia de știință în București. Însă toate acestea nu l-au putut reține de la seriosul lui studiu și de a-și sacrifica viața pe altarul științei. În celelalte chilii asemenea se află opere de știință, precum și prețioase manuscrise, numai în un exemplar, împodobite cu inițiale artificioase ce nu se mai pot nici înlocui nici răsplăti. Câtă bogăție de știință, câtă sumă de labore nu este concentrată aici. În chilia sa de studiu simplă și fără podoabe ca a unui filosof, să află scriitori, români, germani, italieni, francezi, spanioli, englezi și ungurești, bine ordinați, toți citiți, toți cunoscuți. Și acestea sunt toate numai o mică parte din biblioteca sa. Două chilii de la altă casă se află cu alte opere și o parte și mai însemnată se află de la 1848/49 înmormântată în fundul Târnavelor.

III

În cap. IV tratează despre Munții Apuseni, despre Țara Moților; totodată tratează și despre poporarea acestor munți care o explică după teoria lui Rössler prin venirea și așezarea lor pe cununa munților ca păstori și vânători cum au fost și în munții Balcanului, de unde apoi mai târziu s-au lăsat prin văi și șesuri. Mult timp a trebuit se treacă până s-a deprins și a devenit națiune agricolă.

Astăzi numai un nebun ar putea se dispute românilor dreptul de a participa ca egal îndreptățiți la silințele de a progresa în cultură și civilizațiune.

Apoi descrie viața mizerabilă a bietului muntean. Puțin poate învăța omul aici.

Mic îi este cercul cunoștințelor. În timp de vară se îngrijește de puțina sa economie de câmp, iar copiii pasc vitele; bărbații se mai trag la șes ca zileri. Împăratul său locuiește în Viena. De la dânsul așteaptă el ca să-i mai reducă darea, lui i-ar povesti el toate grijile, necazurile și sărăcia ce-i apasă. Colo-n vale locuiește popa, care pentru dânsul este un sfânt și pe care-l vede tot la două sau trei săptămâni în biserică. Mai ales nu poate cerceta biserica, fiind prea departe.

Mai departe descrie dânsul Turda care a fost odinioară colonia romană Salinae și după aceea deveni oraș nemțesc (Thorenburg). Nemții (sașii) au făcut loc la maghiari și poate că aceștia să facă oarecând loc la români.

Face ridicolă părerea unor maghiari fantastici care crezând a fi aflat mare asemănare între tipul moților și al secuilor susțin cum că moții ar fi secui romanizați.

Ajungând la Ofenbaia spune că chiar atunci se află o adunare de peste 200 persoane a despărțământului asociațiunii transilvane întemeiată pe timpul când se afla în viață Șaguna, un om forte mult prețuit, și de cea mai mare vază. Arată ce scopuri nobile și umanitare urmărește asociațiunea și cu toate acestea amplexii maghiari priveau în această asociațiune o instituțiune periculoasă pentru țară și stăteau pe cumpene să oprească această adunare. Sașii cântă: Die Wacht am Rhein. Când învingeau armele române în resbelul trecut la Plevna și Balcan, românii ardeleni benchetuiiau, iar ungurii plângeau. Când a căzut Plevna, o societate românească din o localitate mică din munți a aranjat o serbare și la acea ocaziune s-a ridicat un toast pentru pr. Carol și armata sa. După câteva zile sosește o comi-

---

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

---

siune din Alba Iulia și pedepsește pe trădătorii de țară(?).

Mai departe caracteriză pe toți picând că trăsura fundamentală a caracterului său este seriozitatea, apoi zice că nu-și aduce aminte să fi observat pe vreun moț rânzând sau zâmbind, din contra pare că și acum vede privirea scrutătoare și serioasă cu care moțul privește cu neîncredere pe străin. Zice că este pașnic, peste măsură moderat, afară de târguri n-a văzut nici un om beat. Către finea acestui cap vorbește despre casa lui Iancu și despre Iancu.

Ni este cunoscut cum a scris Ch. Boner și după dânsul alții despre Iancu și despre moții lui. În „Unsere Zeit” se face expres cum că Iancu a întrecut în sălbătăcie pe toți (adică pe toți revoluționarii din 1848-49).

Stă acum și părerea lui Bergner: în anul 1848 s-au sculat toți oamenii din jur (Munții Apuseni) pentru a-și achita o socoteală veche cu dușmanii lor, firește o achitare în felul ei dură simțitoare și crudă. Din toate văile munților s-au adunat în jurul lui Iancu care abia era de 28 ani și l-au proclamat de generalul și conducătorul lor. Dânsul a luptat cu moții săi însă n-a încuviințat nici o crudelitate, mai nu odată a lucrat ca captivii să-și recapete libertatea și odată a lăsat chiar ca o contesă maghiară să treacă cu carul peste munte.

Însă a avut rea mulțămintă.

Împărăteștii (aici se înțelege guvernul militar de atunci), aliații lui, din frică că-și va folosi influența asupra poporului în nefavorul lor, l-au prins și l-au dus captiv la Alba Iulia în fortăreață.

Aici a trebuit că i s-au pregătit ceasuri neplăcute și o tratare neumană, căci când și-a recăpătat libertatea, spiritul era întunecat în care stare a rămas în întregă viață.

În această stare spune că l-a găsit și Boner însă în loc de a căuta cauza acestei boli, în loc de al compătimi și a-l prețui după adevărata sa valoare, vorbește cu oarecare dispreț despre dânsul. Dovadă cum că nu și-a luat osteneala să studieze cauza adevărată a răscoalei din 1848, n-a studiat viața și principiile cele nobile ale lui Iancu care a fost unul dintre cei mai devotați apărători a cauzei poporului, a fost un martir al principiilor sale nobile și al cauzei poporului, precum se află în istoria omenirii.

Oamenii peregrinează și astăzi neîntrerupt la mormântul lui Iancu însă din cauze politice și aceasta s-a interzis românului.

IV

În capitolul V descrie târgul de fete de la Găina. După ce citează descrierea acestui târg după D. I. Slavici ne spune cum că sigur a participat la un astfel de târg pe care îl descrie cu colorile cele mai pitorești.

Cât sunt de seducătoare femeile și fetele! Fața lor lată, roșie și sănătoasă; ochii lucesc, părul castaniu strălucea, iar forma frumoasă a corpului, acoperit numai cu o cămașă și două catrințe este fermecătoare. Astăzi însă nu se face acel târg, respectiv logodne de fete că mai înainte, această datină pare a fi dispărut mai de tot. În sine luat sărbătorea aceasta ca și altele pe alte locuri muntoase nu este altceva decât un loc de întâlnire și de a face cunoștință așa precum sunt balurile și alte petreceri la orașe mari.

Aceasta se explică cu atât mai ușor, pentru că este știut cum că populațiunea din acești munți ca din toate țările muntoase locuiește foarte răsfirată, călătorești de multe ori ceasuri întregi de la o casă la alta. Convenirile acestea, o dată la an, erau un postulat natural.

Tot aici vorbește în genere despre femeile române și zice cum că la puține popoare se vor putea observă în mod așa frapant atâtea femei și fete frumoase ca la români. Peste tot fețele lor la cele mai multe sunt mai curând rotunde decât lungărețe cu obraji ce dovedesc sănătate, dinți frumoși, nas ascuțit, corp subtil, sânul îngust, mâinile și picioarele adeseori

---

Transilvania

---

mici și elegante. Multe din ele au păr castaniu, ori cele cu păr negru au un ten (față) deschisă. Blondine se află numai la Năsăud și la Maramureș. Cele mai frumoase femei sunt în jurul Sibiului și a Brașovului. Despre damele din orașe zice că sunt ca toate femeile de rasă latină.

Pe bărbați clasifică în mai multe categorii, apoi vorbește mai pe larg despre însușirile românului.

Românii au comun o perseverență și fermitate extraordinară. Acestor virtuți este a se mulțami cum că românul își păstrează moravurile sale străvechi și a rămas credincios talentelor sale naturale.

Dacă este bine dispus, are un umor nesecabil, are glume peste glume; dacă-i serios atunci nimic nu-i în stare să-l anime și să-i deie voie bună. Acestei împrejurări este a se scrie că românii sunt atât de rari care își părăsesc naționalitatea. Dacă vine cu alții în atingere, atunci pretinde ca aceștia să-i vorbească limba lui, el învață tare anevoios alte limbi.

Aici ni se pare că exagerează de autor. Știm din experiență cum că nimeni nu observă bunăcuviința în privința limbii ca românul. Dânsul vorbește foarte bucuros alte limbi, firește dacă le știe. Asemenea cunoaștem destui români care au învățat câte 2-8 și 4 limbi fără a umbla or zi la școală. Dovadă cum că când au ocaziune nu li-e urât a învăța și alte limbi.

Mai departe scrie. Prin ținerea riguroasă la limba lui precumpănește față de alții și alte limbi și îl face de regulă învingător în luptele etnografice, în ținutul de la Năsăud de la înființarea graniței până la desființarea ei, s-au încercat toate mijloacele de germanizare. S-a introdus limba în comandă și în oficiu. Astăzi dacă călătorești prin satele aceluși ținut abia ici colea auzi câte un cuvânt german de la câte un bătrân, generațiunea tânără a uitat și suvenirul acelor vremi. Acela care își știe conserva astfel limba își susține și naționalitatea, pentru că pe un popor îl determină numai limba.

Mulți etnografi sunt de părere cum că afară de limbă mai sunt dătătoare de ton religia și datinile, însă prin limbă dispar și moravurile specifice. Limba străină conduce pe renegați în lumea culturală a poporului nou și aici învață dânsul că și acesta a cugeta, a simți, a râde și a plânge.

În paralel cu perseverența cea mare a românului, prin care are asemănare cu caracterul săsesc, merge mână în mână paciența și ireconciabilitatea (Ține minte !). Arareori își pierde românul paciența. Românului și, în deosebi mocanului, se ascunde crudelitate. Românul are însă cea mai bună inimă de pe lume, care nici la un animal nu-i face rău.

Este adevăr cum că în anii înfricoșați de la 1848 și 1849 au îndeplinit fapte grozave. A ucis bărbați, femei, copii, etc. Însă, pe lângă faptele istorice, s-au mai adaus și veștile rele despre români ce le-au răspândit călătorii (firesc fără informați de alții), astfel astăzi prin Germania și prin alte țări acest popor se consideră de barbar crudel. Însă la o examinare mai de aproape se schimbă tabloul și românii apar sub altă lumină, apar simpatici.

Acei călători care au scris despre români în cele mai multe cazuri nici nu au învățat a cunoaște pe români. Ch. Boner îi descrie de tâlhari de cai și tăciunari, despre toți tratează în o singură pagină. Românii sunt ca cei mai mulți locuitori din Carpați, cu inimă bună. În țara lor nu se aud niciodată de atare crudelități după cum se întâmplă în țările hipercivilizate.

Încât privește evenimentele din 1848, fără de a le înfrumuseța și fără a le nega - zice autorul - trebuie considerate două momente:

1) N-au fost mai cruzi decât ceilalți români și decât celelalte popoare.

2) Altă tratare din partea românilor nu se putea aștepta, pentru că au fost tratați în decurs de mulți secole în modul cel mai frivol, au fost despuiți de drepturi, au fost postpuși la toate neamurile, au fost considerați de un bagaj de sclavi. Sclavul însă dacă își rupe lanțul

---

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

---

devine fără, devine crud, sângeros, invidios. Jertfele demne de compătimire din acele vremi au expiat păcatele antecesorilor lor. Au făcut dară altcum țărani rusești din Galiția sau țărani din războaiele țărănești din Germania, din evul mediu?!

Bunătatea de inimă este una din trăsurile fundamentale ale caracterului omenesc; ospitalitatea și provenința sunt însușirile lui cele mai frumoase. Dacă cineva călătorind prin munți va cere de la un moș o aprindea, și acela nu va avea, răspunde: îndată aduc și în acel moment o apucă la fugă (fără a băga în seamă protestările) până la casa sa la 300 pași de unde aduce aprinzele dorite. Odată dânsul a lăsat în casa unui mocan o lumină și după ce a călătorit o jumătate de ceas l-a ajuns omul venind în un suflet pentru a-i aduce obiectul pierdut.

Combate trândăvia ce să ascrie românului dovedind contrariul. Despre port zice în genere că este foarte potrivit și foarte cu gust ceea ce dovedește o pricepere inteligentă a poporului. Acesta se referă în deosebi la femei. Apoi descrie portul. Mai tratează pe scurt despre literatură, despre literații români. Arată că românul este de la fire inteligent, cuprinde ușor, are o memorie bună și dezvoltă multă aptitudine, apoi încheie acest capitol cu vorbele altui scriitor ce le aprobă: „Dacă auzi cântecul românului, dacă vezi portul plăcut și împodobirile fine ale tuturor lucrurilor făcute de mâna lui, dacă observi îndemânarea lui la lucru și constanța cu care își urmărește el scopurile, atunci trebuie fără voie să zici: Acesta este un popor din oameni înzestrați care poartă în sine embrionul unei înalte dezvoltări industriale și spirituale.

V

În cap. VI se ocupă de locuitorii acestei țări și de istoria lor începând de la agatârși. Vorbește de daci, colonizarea prin romani.

Vorbește de luptele între diferitele popoare, despre invaziuni, despre venirea ungarilor și a sașilor. Toate acestea le tratează pe scurt în mod narativ fără a se provoca undeva la vreo bază sau fântână istorică. Urmează cum că o discuțiune istorică-științifică nu poate avea loc aici.

Amintește numai cum că încât privește pe români, nu aparține teoriei de continuitate, ci e mai aplecat a da crezământ teoriei lui Rössler și școlii acestuia care este destul de cunoscută.

Vorbește despre Thorma și Hunfalvy, despre acest din urmă spune cum că în cartea sa "Die Ansprüche der Rumänen" este nedrept și spune neadevărul, nu vorbește ca om de știință cu obiectivitate, ci cu reprezentanțele șovinismului maghiar, care se expectorează contra românilor în o confesie oarbă. Apoi zice: Poate-se oare ca omul care încearcă lumina să deie crezământ în un bărbat care dejosește știința punând-o în slujba politicii și a celei mai uricioase uri de naționalitate?!

În urmă dă sfat românilor să nu-și bazeze pretențiunile lor pe autohtonie, ci pe bazate de rațiune și umanitate precum și pe baza facultăților lor spirituale.

„Poporul român este de o putere vitală tenace, a rezistat secole, va rezista și de aici înainte cu sașii până vor veni alte vremi mai bune și vor dispărea norii cei întunecoși pe care stă scris cu litere negre suvenirea unui trecut înfiorător și plin de nefericiri”.

VI

În cap. VII și VIII tratează despre ținuturile de la Alba Iulia, Vaida Hunyad, Hațeg, Petroșani, apoi trece la Sibiu, descrie Sibiu și ținutul, descrie un parastas a lui Șaguna în Rășinari din 28 iunie 1883, laudă pe damele inteligenței din Sibiu zicând că sunt demne de

---

Transilvania

---

toată lauda.

Le lipsește liniștea femeilor săsești care sunt demne de stimă, și care sunt bune econoame, dar le lipsește și ușurătatea femeilor maghiare. Astfel dânsule compun, mediul, sunt dame de salon, dar totodată femei de casă.

Pe săliștene le laudă precum rar a umblat ființă omenească lăudată.

O! cât de frumoase sunt ele ! Stai să cugeți cum că din întregă monarhia s-au ales româncele cele mai frumoase și toate cele mai drăgălașe s-au colonizat la acest loc. Formele corpului sunt proporționate, părul de multe ori blond, însă mai mult negru, ochii lucesc cu foc și trăsurile feței sunt delicate și adeseori ca laptele și ca sângele. Ce privire desfătătoare are omul când privește o așa trupă de fete, apoi cum îți zâmbesc când le dai semn cu capul, ele știi bine cum că străinul pentru ele merge mai ales la Săliște. Acum trece pe lângă noi o nevastă, ne salută, noi ne-am depărtat de la ea, ca săgeata i-a dispărut chipul și totuși ne privim în tăcere, iar pe buzele noastre zace întrebarea dacă această frumusețe iunonică este reală este o ființă vie sau este numai o fantomă a fantasiei noastre excitate. Grații perfecte, finețe în trăsurile feței, plăcere de viață fermecătoare conștiință despre frumusețea proprie, amabilitatea răpitoare însă peste toate o eterica frăgezime, aceste erau atributele acestei magnifice ființe!

VII

În cap. IX vorbește despre trecutul sașilor și despre venirea lor; în cap. X despre o călătorie a sa prin Mediaș, Sighișoara, Făgăraș, Rupea, etc. , în cap XI despre Brașov.

Vorbind despre frecările politice din aceasta țară ce există între diferitele naționalități, cum că cursul ideilor de la unguri culminează în conceptul limbii de stat. El crede cum că numai acel stat poate să prospere care are o limbă domnitoare în oficiu, cât și în afaceri de comerț și care limbă trebuie să o cunoască mult puțin toți locuitorii. Numai așa este cu puțință a se apăra postul cel mai extrem cultural (adică Ungaria?) din orientul Europei contra popoarelor slavice.

Noile legi scolastice lucră în direcțiunea de a răzleți limba maghiară în modul cel mai energetic, ori guvernul îndată ce devine un loc vacant, îi ocupă numaidecât cu oameni de sânge unguresc sau cel puțin de simț unguresc.

Ei urmează unei foi din Cluj care în 29 iunie 1883 a scris: „Transilvania este unită cu Ungaria deci trebuiește și poporul ei amalgamizat sau crescut de popor unguresc”.

Arată apăsările și în urma acestora nemulțumirea sașilor care prin suferință au devenit aliații românilor. Suferințele românilor sunt cunoscute din Memoriul din 1883 despre care zice cum că este o lucrare genială și care se prezintă ca țipătul de durere al sufletului unui popor maltratat.

În urmă descrie și dânsul Sinaia cu culorile cele mai pitorești, precum au făcut aceasta toți vizitatorii Sinaiei. La Sfântă Maria, Carmen Sylva se îmbracă în costum românesc, se amestecă între țărance la Horă. În aceste ceasuri se pierd ochii ei cei spirituali tocmai în sufletul poporului.

În cap. ultim al XII-lea tratează despre secui. Susține cum că secuiencele nu se îmbracă atrăgător ca româncele, însă în mod mai simplu și mai practic decât săsoaicele. Poporul secuiesc nu are moravuri originale și datini precum le are în măsură așa de mare poporul românesc, lipsesc melodiile și poezia populară.

La festivități nu au alte petreceri decât să joace ceardaș. Între secui se află la 36.000 români de ambele confesiuni, care își mai conservă portul și religia, însă limba au pierdut-o. Descrie băile de la Tușnad și Borsec ca depărtare de tonul băilor europene. Mai pe urmă descrie Câmpia, Reghinul săsesc și M. Oșorheiul.

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

VIII

Din aceasta scurtă dare de seamă se vede cum că autorul tratează obiectul său cu o obiectivitate rară, fără patimă și fără părtinire aderând la iubirea de adevăr. Afară de aceasta se vede că și-a însușit a studia toate referințele, toate moravurile și datinile popoarelor din Transilvania.

Cu toată silința sa binevoitoare de a scrie numai adevăruri, a comis și scăderi care se vede altcum că le-a făcut pe bază de informațiuni false care, însă sunt a se ierta în față de părțile cele bune și meritase. Așa despre minerii de la Rodna zice că ar fi români, pe când în fapt nu cred să fie niciunul român. E drept ca nu știu vorbi altă limbă numai românească, precum nu știu nici românii noștri din Secuime numai ungurește, însă tot unguri sunt de reformați, romano-catolici și încă de cei de la Baia-Mare. Pentru ce s-a făcut în Rodna școală de stat decât ca să dezromânizeze pe mineri și să maghiarizeze pe români?

În alt loc scrie cum că mitropolia Blajului este înființată de Șaguna, prin alt loc cum că mitropolia din Blaj este romano-catolică.

Din toate cărțile câte s-au scris despre Transilvania nu cunoaștem nici una să fie scrisă așa de obiectiv, așa de nepărtinitor și fără tendință, ca a d-lui Bergner.

Cartea aceasta o privim ca o auroră ce va lumina calea tuturor etnografilor ce vor avea pofta a se ocupa cu Transilvania; și avem credință cum că lumina adevărului și a dreptății se va face și la aceasta lumină neamul românesc va fi cruțat de calificațiuni insultătoare și nejuste, va fi tratat așa precum este, fără părtinire și fără patimă.

Înainte de a sfârși observăm cum că un recensat de la „Sieb. Deutsches Tageblatt” din Sibiu este foarte nemulțămît cu dl. Bergner și în această mână declară cum că cartea d-lui B. nu se poate măsura nici cu una dintre publicațiunile mai mari sau mai mici apărute până acum.

Și pentru ce? O putem ghici! El ne-o spune singur, respectiv recensatul: Am interessantesten sind ihm die Rumänen (Românii sunt pentru el cei mai interesați).

I-ar fi plăcut, se vede, direct să se scrie despre noi în spiritul lui Boner et Wattenbach, să ne facă bandiți, tăciunari, tâlhari, etc.

Acesta este secretul d-sale. Noi însă trecem, este bine că au început a se demasca intrigile țesute contra noastră.

Altcum recomandăm această carte publicului cititor, ca singur să se poată convinge despre bunătatea ei, cititorul va fi recompensat prin o lectură plăcută și instructivă.

Sursa: *Familia*, Oradea, Anul XX, 1884, nr. 23, p. 269-274.

Elevii Școlii Normale din Galați la Sân-Georgiu

Vineri dimineața, 8 iulie 1905, după ce dl. profesor Calmuschi a făcut vizite la notabilii orașului, excursioniștii au plecat cu trăsurile la Sân-Georgiu, impozantă stațiune balneară.

La cinci kilometri au fost întâmpinați de d-nii profesori Haliță și Frățilă. Elevii au intrat cântând în coloană de marș în stațiune și au fost conduși la vila d-lui Haliță, unde li s-a servit o gustare.

La ora 2 și jumătate li s-a servit o masă în salonul cel mare al băilor, după care elevii au vizitat localitatea și instalațiunile băilor. Seara li s-a servit un prânz, după care elevii au dat o producțiune gratuită.

Atât la prânz, cât și la producțiune au luat parte toți vizitatorii băilor și un public imens care abia încăpea în frumoasa sală a stabilimentului.

Tot atunci au sosit din Rodna și d-nii profesori Constantin Pop, Mălaiu, precum și d-nii Csavasy și Olakar Karoly, ca să salute pentru ultima oară pe excursioniști pe teritoriul cercului Rodna.

S-au ținut mai multe discursuri în românește și ungurește la care a răspuns dl. Constantin Calmuschi, mulțumind pentru entuziasta primire pe care românii și ungurii au făcut-o excursioniștilor români.

Seria cuvântărilor a încheiat-o dl. profesor Haliță aducând elogii d-lui Calmuschi, care nu cruță nimic pentru cultura elevilor săi și care e cel dintâi profesor român, care a condus o excursiune de elevi români în aceste părți ale Transilvaniei.

La aceste cuvinte, numeroasa asistență a făcut o mare ovațiune d-lui Calmuschi.

La ieșirea excursioniștilor, stabilimentul balnear și împrejurimile au fost luminate cu focuri bengale. Nota caracteristică a acestei zile a fost bucuria cea mare a elevilor că s-au întâlnit cu profesorii lor, d-nii Solomon Haliță, A. Frățilă și Constantin Pop, și dragostea cu care acești d-ni profesori i-a tratat, luând o parte foarte activă la organizarea primirii românilor și contribuind personal în mod foarte larg la ospătarea lor.

Sâmbătă 9 iulie, excursioniștii după ce și-au luat rămas bun în mod călduros de la profesorii lor și de la vizitatorii băilor Sân-Georgiu, au plecat la Năsăud, unde au ajuns la ora 12 și jumătate, străbătând frumoasa vale a Someșului Mare.

Sursa: *Dimineața*, București, Anul II, 1905, nr. 524, p. 3.

O serbare de sfârșit de an școlar

Duminică în 15 iulie 1928 Școala de arte și meserii din Sângeorz-Băi a aranjat o frumoasă serbare de încheierea anului și o bogată expoziție de lucruri, ieșite din atelierele acestei școli.

La această serbare a asistat o mulțime de intelectuali și țărani.

După intonarea „Imnului Regal” de corul elevilor, condus de dl. Sabin Sohorca, institutorul școlii, tot d-sa a ținut cuvântul festiv, arătând situația școlii în al 3-lea an de existență.

A amintit meritele regretatului întemeietor al școlii Solomon Haliță, exprimând totodată mulțumiri și recunoștințe actualului președinte al Comitetului școlar, dl. Dr. Laurențiu Oanea care, continuând cu sfințenie opera începută de defunctul, știe să conducă lucrările Comitetului spre binele și prosperarea acestei școli. După cuvântul festiv a urmat premiera elevilor merituoși. Programul s-a încheiat cu recitări și coruri executate cu multă precizie, după care a luat cuvântul dl. Dr. Laurențiu Oanea, în numele Comitetului școlar. A adus elogii memoriei întemeietorului școlii, a reliefat intențiunile adânci de care a fost stăpânit marele dispărut Solomon Haliță, urmărind pas cu pas realizarea a cât mai multe îmbunătățiri pentru ca școala să fie organizată, montată cu cele necesare și ridicată la nivelul la care trebuie să fie toate școlile de meserii. Că nu s-a făcut totul, e de vină cruda moarte care, răpindu-l, a împiedicat munca de organizare începută.

„Aceasta muncă trebuie continuată de noi care ne-am însușit priceperea gândurilor regretatului dispărut, de noi care am apucat a-i vedea în suflet toate năzuințele, toate sentimentele și dragostea, de care a fost condus, față de opera sa”.

A adus mulțumiri direcțiunii școlii, pentru priceperea conducerii și corpului didactic pentru munca ce a depus-o în cursul anului. Asigură școala de tot sprijinul pe viitor. A dat sfaturi părințești elevilor, îndemnându-i să urmeze cu dragoste meseria ce și-au ales-o. A sfătuit sătenii să-și dea - cât mai mulți - copiii la această școală, unde să-și câștige „brățara de aur”, care este meseria.

Publicul a vizitat după aceea expoziția, aranjată cu mult gust. Au fost expuse multe lucruri de toată frumusețea din atelierul de țesătorie și cusături, condus de d-șoarele Maria Petrescu și Sofia Idoxia, din atelierele de tâmplărie și tâmplărie artistică conduse de d-nii M. Prejbeanu și C. Morar și din atelierul de lăcătușărie condus de dl. C. Șutescu. Toate lucrurile au fost admirate. Se cuvine laudă corpului didactic al acestei școli.

Dar moartea nemiloasă, care lovește tocmai când ne așteptăm mai puțin, a făcut, ca serbarea să fie zguduită de durere, a făcut ca zăbranicul negru să învăluiască inimile tuturor, sosind trista veste că iubitul și harnicul director al acestei școli, Matei Rujescu, a trecut la viața de veci, departe de școală și de iubii săi tovarăși de muncă. Boala l-a dus la clinica din Cluj, unde și-a găsit sfârșitul vieții pământești.

Pomenirea să-i fie veșnică, iar îndureratei familii dorim, ca Dumnezeu să-i dea tărie și mângâiere. Îi transmitem condoleanțele noastre.

Sursa: *Săptămâna*, Bistrița, Anul I, 1928, nr. 18, p. 2.

Producțiune teatrală în Sângeorz-Băi

Mulțumire publică

Cu mult înainte de sărbătorile trecute, școala primară a fost cercetată de un frumos grup de tineri săteni care, sub conducerea d-lor studenți Alexandru Buia, Liviu Marcu și Emil Iepureanu, au ținut să-și manifesteze dorul de cultură, prin a se pregăti de sărbători ca în cadrul unei petreceri, să predeie două piese teatrale.

Au mai ținut să-și arate dragostea către Sfânta Biserică prin destinarea rodului muncii lor, venitul net al petrecerii, în scopul de a o ajuta în timpurile grele când se repară și înnoiește.

Pentru ca producțiunile să aibă mai mult farmec, prin variația programului, tineretul a cerut concursul puternicului cor mixt compus și el în parte covârșitoare din fete, feciori și bărbați săteni, condus de directorul școalei Iustin Sohorca. Astfel, bine pregătiți, seara de a doua zi de Crăciun a fost așteptată cu nerăbdare, de întreaga populație creștină din comună.

S-au predat piesele teatrale: „În timpuri de restriște” de I. Georgescu și „Țiganul în căruță” de Dulfu, ambele predate de 25 feciori. S-au declamat trei poezii, iar corul a cântat „O ce veste” de G. Dima, „Trandafir crescut în vie” de Ionescu-Butaș, „Răsunet de la Crișana” de I. Vidu și „Marș Regal” de Muzicescu. Toți și toate s-au achitat de roluri în mod lăudabil.

Succesul moral este enorm, căci în toate unghiurile sălii „Hebe”, unde a fost aranjată petrecerea, se auziră numai cuvinte de laudă și recunoștință față de diletanți, coriști și conducătorii lor. Nu putea fi altfel, pentru că aranjatorii n-au avut mult în vedere partea materială ce urma să se realizeze de pe urma petrecerii, ci ținta le-a fost să infiltreze în pături cât mai adânci de săteni, dragostea de cultură și de înaintare.

Succesul material a fost mulțumitor, realizându-se un venit net de 2.009 lei, care sumă s-a predat bisericii greco-catolice din localitate.

Vorba românească „De la noi puțin, de la Dumnezeu mult” își află o aplicare practică, dar puținul ajutor dat de tineretul comunei pe seama bisericii, totuși are o mângâiere, un semn și un indiciu.

Mângâiere, pentru ei înșiși, ca a omului, care își are conștiința împăcată, când a făcut o faptă bună. Mângâiere pentru bătrânii comunei care văd în odraslele lor urmași vrednici și înțelegători, vrednici de a primi moștenirile străbune. Iubirea de legea românească, iubirea de carte și înaintare culturală.

Semn că tineretul sătean are și nutrește sentimente de frumos și știm, că orele de distracții ce le au cu deosebire iarna, mai pot fi folosite, nu numai „pe ulițe” și în șezători, ci învățând și îndeletnicindu-se și cu lucruri de natură de a le lumina mintea și de a-și face părinții și comuna de cinste.

Indiciu, pentru intelectualii comunei, cărora le revine datoria, ca și în viitor să le întindă mâna de ajutor cu iubire, bunăvoință și stăruință, mâna pe care tineretul sătean o imploră și o așteaptă.

În special, ca împuternicit de curatoratul bisericii, exprim cele mai calde mulțumiri tineretului, pentru frumosul gest al său, de a-și da rodul muncii scumpei noastre biserici.

Sursa: *Săptămâna*, Bistrița, Anul I, 1928, nr. 18, p. 2.

Alexandru Haliță

ȘTEFAN LUPU

Într-o zi aspră de decembrie din iarna anului 1933 a încetat din viață bătrânul vicar și profesor Alexandru Haliță de la Năsăud. Cu moartea lui a scăzut cu unul numărul mic al profesorilor din vechea falangă, care a ridicat fala liceului din Năsăud. Cu munca lor intensă și stăruitoare, acești dascăli au scris o pagină frumoasă în istoria culturii române din Ardealul robit. Furia ungurească se dezlănțuia asupra limbii și cărții românești. În bezna ce înăbușea satele și orașele din acest colț de pământ românesc, în câteva locuri pâlpâia flacăra conștiinței naționale a românismului oprimat. În rândul acestor cetățui, ultimele refugii și singurele focare ale culturii noastre, era și Năsăudul. Între zidurile liceului de aici creșteau vlăstarele românilor în cultul limbii și credinței strămoșești. Tinerilor li se vorbea despre vitejia înaintașilor, despre cotropirea dușmanilor și li se dădea viziunea unei țări libere și frumoase.

Profesorii de aici, oameni simpli, ca și apostolii lui Isus, însă cu dragoste de carte și neștrămutați în hotărârea lor, își făceau din profesie un apostolat și din catedră o tribună. Au venit asupra lor amenințări și au fost supuși la suplicii, dar nu s-au speriat și nici nu și-au pierdut nădejdea în rezultatul muncii lor. Încrezători în destinul lor au continuat să-și facă datoria de profesori și români. Și munca lor a dat roade, pentru că era izvorâtă din inimă. Când România a primit la sânul ei Ardealul, a găsit aici o conștiință națională și o cultură românească. Starea aceasta se datora școalelor românești de dincoace de Carpați.

Între dascălii care au contribuit la trezirea și dezvoltarea conștiinței naționale în poporul român ardelean, a fost și Alexandru Haliță. A fost un mare român și un neînfriecat luptător pentru unitatea națională. Unirea, pe care el o trăia în suflet, a văzut-o înfăptuindu-se. Deși pensionat, a revenit la catedră, ca să contribuie la încheierea țării, cum a muncit la înfăptuirea ei. A crezut că-și poate sluji neamul, întrând în partidul liberal. N-a amenințat însă, cum fac unii fruntași ai acestui partid, că va da afară pe cutare slujbași și nici nu i-a scos când partidul a venit la putere. A dovedit și în această situație însușiri de om cult și caracter. Cu moartea lui Alexandru Haliță pleacă dintre noi un reprezentant al unei generații de luptători cinstiți, muncitori și cu dragoste de neam. Și numărul acestor oameni aleși se împuținează pe zi ce trece, încât moartea unuia dintre ei te doare, ca pierderea unei ființe iubite.

Dumnezeu să-i facă parte de odihna celor fericiți!

Sursa: *Săptămâna*, Bistrița, Anul VI, 1933, nr. 236, p. 1.

Scandaloasele abuzuri ale primarului din Sângeorz-Băi - Năsăud

În treacăt prin stațiunea balneo-climatică Sângeorz-Băi, jud. Năsăud am avut tristul prilej de a constata o serie de fapte din cele mai grave în sarcina primarului Alexandru Gagea, fapte care reclamă o imediată și energetică intervenție a d-lui ministru de Interne.

Iată despre ce este vorba:

Alexandru Gagea, în calitate de primar, administrează stațiunea balneară „Hebe”, proprietatea comunei Sângeorz-Băi.

Modul în care o face însă apare cu totul bizar. Să cităm câteva elocvente „trebușoare”:

Nu execută câtuși de puțin hotărârile comisiei balneare.

Debiturile destinate prin buget pentru comisia balneară le întrebunțează cu de la sine putere pentru alte „scopuri”.

Comuna Sângeorz-Băi n-a făcut nici o investiție, astfel că această stațiune balneară este amenințată să fie părăsită din cauza incorectei administrații, lăsată pe mana unei primării incapabile.

Diferitele autorizații pe teritoriul stațiunii balneare pentru măcelării, brutării, prăvălii, etc., sunt la discreția bunului plac al acestui primar abuziv, nefiind acordate decât aceluia care fac și primarului o „parte convenită”, adică jidanilor.

Afacerile se țin lanț în fiecare an în cursul sezonului de băi.

Închirierea hotelului comunal, care se face în fiecare an, nu este lipsită de șperțul „corespunzător” dat primarului, șperț care reprezintă o sumă considerabilă, prin care se păgubește enorm comuna.

Cu facerea unui trotuar s-au trecut în socoteli sume de zeci de mii de lei, deși această lucrare a fost executată prin prestație.

Această sinistră „activitate” a primarului Alexandru Gagea a revoltat profund de toți locuitorii comunei. Ca urmare la aceasta, o numeroasă delegație s-a prezentat d-lui Dimitrie Tomescu, prefectul județului, cerând - în baza isprăvilor comise - imediata demitere a primarului prevaricator, cu atât mai mult cu cât împotriva lui este în curs procedura penală și instrucția pentru diferite abuzuri care frizează codul penal ca: luare de mită și abuzuri de putere, ale căror victime au fost locuitorii: Ioan Ciocan, Ioan Ianăș, Maxim Jarda, Ilie Rebreanu, Gh. Ruști, etc.

Văzând că prefectul județului, din considerațiuni față de dl. senator Laurențiu Oanea, care este cumnatul acestui primar, n-a luat convenita măsură împotriva lui Alexandru Gagea, înlăturându-l din fruntea primăriei, 8 consilieri și-au înaintat prefectului județului demisia, în termenii următori:

„Subsemnații consilieri, cu onoare venim a vă ruga să binevoiți a ne primi demisia noastră din consiliul comunal al comunei Sângeorz-Băi, prezidat de primarul Alexandru Gagea și întrucât n-ar cădea în competența d-voastră primirea acestei demisii, pe motiv că Sângeorz-Băi este stațiune balneară, pendinte direct de Ministerul de Interne, să ne-o trimiteti direct locului în drept, pe care demisie o motivăm cu următoarele:

1. Chiar de la început, de când am fost aleși în consiliu ne-am dat seama, de multe ori, că noi jucăm roluri de păpuși, fiind numai uneltele pentru satisfacerea interesului și ambițiilor personale a primarului Alexandru Gagea, că hotărârile luate de noi consiliul co-

---

Scandaloasele abuzuri ale primarului din Sângeorz-Băi - Năsăud

---

munal n-au fost executate întocmai după cum s-au hotărât de către acest primar, ba mai mult am fost induși în eroare în mai multe cazuri, aducând hotărâri pe care abia acum le vedem că sunt în detrimentul gospodăriei comunale și în favoarea primarului.

2. Noi suntem aleșii poporului din această comună și după ce vedem nemulțumirea generală a acestui popor, pe care o are față de primarul Alexandru Gagea – nemulțumire bine întemeiată și bine justificată - desigur că dacă am conlucra și mai departe în acest consiliu și cu acest primar, ne-am face vinovați cu bună știre la ruina averii comunale și învrăjbirea oamenilor din comună.

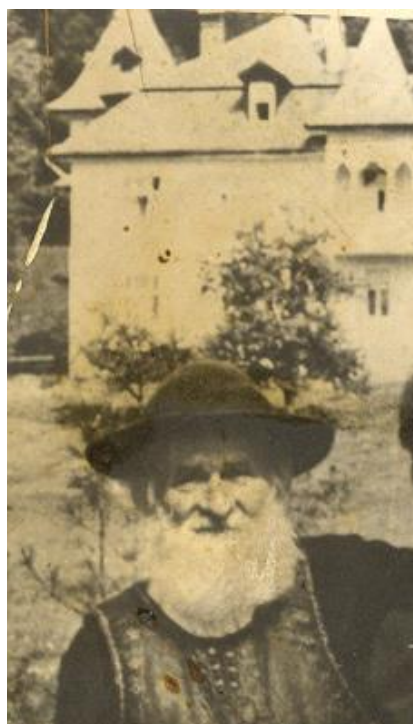
3. Ținând seama că locuitorii acestei comune sunt agitați peste măsură față de lucrurile ce se fac în comună de către primar, că părerea lor unanimă este - depărtarea primarului Alexandru Gagea din fruntea comunei - ținând seama de motivele mai sus înșirate, noi mai jos semnații consilieri comunali ne declarăm demisionați pe ziua de 16 iunie 1936, în mod irevocabil din acest consiliu comunal.

Urmează semnăturile consilierilor: Ioan M. Pop, Niculai Maxim, Hâruța George, Timoce Traian, Maxim Larionesi, Traian Spaimoc, Alexandru Haliță, Maxim Petrașc.

Dl. ministru de interne are datoria să dispună, în baza faptelor de mai sus, confirmate de subalternul său de la Bistrița, neîntârziată suspendare din funcția de primar al comunei Sângeorz-Băi a lui Alexandru Gagea.

Sperăm că nu va mai fi nevoie să revenim.

Sursa: *Porunca Vremii*, București, Anul V, 1936, nr. 430, p. 5.

Fotografie din colecția artistului plastic Maxim Dumitraș

Viață ortodoxă năsăudeană între anii 1900-1948

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

O nouă urgie asupra Ortodoxiei

Actul de la 30 august 1940 de la Viena, a zguduit întreaga ortodoxie transilvăneană. Rezultatul verdictului de la Viena a fost întâmpinat de mulți dintre preoți, călugări cu hotărâre dârză de a rămâne în mijlocul credincioșilor. Intrat în componența Ungariei la jumătatea lunii septembrie 1940, județul Năsăud și-a reluat vechea denumire de Bistrița-Năsăud, care-i fusese atribuită prin legea XXXIII din anul 1876, la organizarea administrativă în comitate a Ungariei¹. Statul ungar a promovat după Dictatul de la Viena măsuri prin care s-a încercat dislocarea elementului românesc din județ, prin colonizarea unor cetățeni de limbă maghiară².

O situație deosebit de tensionată a fost la Rodna, localitate cu majoritate românească, dar în care locuiau și maghiari³. Sectorul de jandarmi Rodna a înaintat mai multe documente Tribunalului Poporului. O primă statistică cuprindea 76 de cazuri, din 6 localități, cu cei: bătuți până la sânge, bătuți și puși să tragă în jug, bătuți la locuință, arestați și bătuți grav în timpul guvernării hortiste.

Preotul Lazăr Sângeorzan (greco-catolic) din Rodna fusese maltratată în mod continuu, fiind urmărit și atentat la viață prin împușcare asupra sa. Au fost în total 27 persoane schingiuite sau ucise la retragerea trupelor germano-maghiare, în octombrie 1944. Au fost omorâți: Ioan Groza și Gherasim Șteopan din Rodna, Titu Ureche din Maieru, Nicolae Lup și Maxim Costan din Ilva Mică și Mădălina Sbârci din Ilva Mare⁴.

La urgia ce s-a abătut asupra Ortodoxiei, implicit asupra călugărului al cărui rol misionar, creștinesc, românesc, a atras atenția plină de ură a stăpânirii ungurești, în mare măsură, cu durere trebuie să spunem, au avut un rol și unii dintre preoții greco-catolici. Cu acest prilej i-a fost confiscat clopotul cel mare de la biserică pentru a fi topit. Totuși a fost schimbat cu unul dintre clopotele bisericii greco-catolice care era deteriorat, aflându-se până în ziua de astăzi în turnul Bisericii „Sfântul Nicolae”⁵. Trecând peste toate aceste greutăți, ieromonahul Ioachim Bâznog, rămas singurul slujitor al altarului din zonă, a slujit atât în biserica ridicată de el, dar și în biserica din stațiune care a rămas fără preot, preotul Ioan Bunea plecând în refugiu.

¹ Iosif Uilăcan, „Evoluția județului Bistrița-Năsăud 1944-1945”, în Revista Bistriței - XXVI, 2012, p. 326.

² *Ibidem*, p. 327.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Iustin Sohorca, Povestea comunei Sângeorz-Băi, Clemente Plăianu și Ieronim Marțian (ed.), în Cercul „Plaiuri năsăudene și bistrițene, Cluj-Napoca, 1986, p. 58.

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

În Năsăud a rămas să slujească părintele Vasile Puica. Preocuparea lui de căpătâi a fost terminarea construirii bisericii din Feldru. În anul 1943 biserica era construită până la acoperiș, din anul 1939 stăgând construcția. A fost silit să reînceapă lucrul la biserică deoarece preotul unit din comună a început să facă presiuni asupra credincioșilor ortodocși¹. A primit donații în valoare de 496,50 pengo de la parohiile ortodoxe din Rusu Bârgăului, Bistrița, Blăjenii de Jos, Josenii Bârgăului, Mijlocenii Bârgăului și din o colectă inițiată de o doamnă Simion pentru Sângeorz-Băi². A mai obținut din partea Societății „Regna” materialul lemnos necesar pentru terminarea lucrărilor³.

La data de 3 august 1944 a întocmit o listă cu membrii adunării parohiale a filiei pe care a înaintat-o protopopiatului, lista care-i cuprindea pe: Albu Leon, Buia Vasile, Burz Irimie, Beșuț Ioan, Burduhos Gheorghe, Costinaș Aurel, Cozac Dumitru, Ciobotar Petru, Galben Vasile, Gagea Gavril, Gălan Ștefan, Ilieș Vasile I, Ilieș Vasile II, Ilieș Alexă, Iloaie Nechita, Ileni Octavian, Marti Petru, Marica Todor, Nechiti Ilie, Nergheș Mihai, Nechiti Ion, Oprea Grigore, Pop Grigore, Roș Mihail, Sângeorzan Filip, Sicoe Petru, Șofroni Dumitru, Ștehuța Octavian, Truța Vasile, Tofeni Ioan, Toaș Sidor, Țolan Leon, Țabrea Grigore, Tofeni Ion, Uiuu Alexandru, Varvari Sidor, Varvari Simion, Vesa Niculae, Vesa Emil, Vesa George, Vesa Ezechil, Vesa Anton, Șofron Ion și Sbârci Octavian⁴. A mai primit ajutoare bănești din partea Episcopiei din Cluj reușind să termine biserica, săvârșindu-se târnosirea provizorie la data de 25 august 1946⁵. Asemenea părinți sufletești, rămași în mijlocul credincioșilor, au fost ieromonahul Ioachim Bâznog și părintele Vasile Puica, răbdând suferință și de multe ori chiar batjocură.

„Revenirea” la ortodoxie

În prima fază către un regim totalitar (1944-1948), fie că a fost vorba de Gheorghe Gheorghiu Dej, Vasile Luca, Emil Bodnăraș, Petru Groza, toți au avut o contribuție însemnată în ceea ce privea politica religioasă⁶.

Odată cu instalarea patriarhului Iustinian Marina a început colaborarea cu comuniștii privind lichidarea Bisericii Greco-Catolice. Încă înainte de a deveni locotenent de patriarh, la 8 februarie 1948, Iustinian afirma că „noi, românii, simțim un mare regret că asemenea gest n-a fost făcut de clerul și poporul Bisericii Unite din Ardeal nici după Unirea din 1918, deși Unirea lor cu Roma s-a făcut cu o sută de ani mai târziu. Sunt în așteptarea trezirii patriotismului lor – cel pentru dreapta pildă dată de sora lor într-o Unire cu Roma, fosta Biserică Unită din Ucraina”⁷. Autoritățile au încercat în zadar să convingă măcar un prelat greco-catolic să accepte „revenirea” la ortodoxie. Un document de arhivă sugerează că, la finele lunii ianuarie 1948, episcopul greco-catolic Iuliu Hossu a fost chemat la București unde i s-a propus să fie numit patriarh al Bisericii Ortodoxe Române dacă va trece mai întâi la propus să fie numit patriarh al Bisericii Ortodoxe Române dacă va trece mai întâi la ortodoxie⁸.

---

¹ SJANBN, Oficiul, dosar nr. 20, f. 57.

² *Ibidem*, f. 74.

³ *Ibidem*, f. 79.

⁴ AAVFC, cota V-15-1932, document nr. 198/1944.

⁵ *Ibidem*, document nr. 237/1946.

⁶ Vladimir Tismăneanu, Dorin Dobrinu, Cristian Vasile (ed.), Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România, Raport Final, București, Humanitas, 2007 p. 260.

⁷ Cristian Vasile, Biserica Ortodoxă Română în primul deceniu comunist, București, Curtea Veche, 2005, p. 203; Dărăban, Revenirea, p. 13.

⁸ *Ibidem*, p. 205; Dărăban, Revenirea, p. 13.

Viață ortodoxă năsăudeană între anii 1900-1948

După o întâlnire cu Stanciu Stoian, ministrul cultelor, derulată la 20 septembrie 1948, a doua zi dr. Petru Groza l-a întrebat surâzând: „Vrei să fii mitropolit la Iași ?” (bineînțeles, ortodox, care era vacant). Atunci episcopul greco-catolic Iuliu Hossu i-a răspuns: „D-le prim-ministru, credința noastră este viața noastră”¹.

La date de 6 iunie 1948 Iustinian, cu prilejul instalării în scaunul de patriarh, a adresat credincioșilor greco-catolici o chemare, îndemnându-i ca să rupă legăturile cu Roma papală și să se întoarcă la sânul Bisericii ortodoxe².

În ziua de 15 mai 1948 mitropolitul Nicolae al Ardealului a făcut un apel către greco-catolicii din Transilvania, pe Câmpia Libertății din Blaj, cu prilejul centenarului revoluției de la 1848, de a reveni la sânul Bisericii Ortodoxe³.

Decretul nr. 177 din 4 august 1948, de fapt noua Lege a cultelor, și-a adaptat legislația după cea sovietică. Acest decret pleca de la ipoteza învinovățirii tuturor cultelor, dar garantând formal libertatea de conștiință și libertatea⁴. În prealabil la data de 2 august 1946 s-a emis un decret care prevedea „trecerea în proprietatea Statului a bunurilor bisericești, congregațiilor, comunităților sau particularilor ce au servit pentru funcționarea și întreținerea instituțiilor de învățământ general, tehnic sau profesional”⁵. Din județul Năsăud au trecut în proprietatea Statului: Școala romano-catolică din Rodna, Liceul Teoretic „George Coșbuc” al Fondurilor Grănicerești din Năsăud, Școala normală mixtă a aceluiași Fonduri, Școala primară confesională a cultului adventist Năsăud ș. a.⁶.

În ziua de 1 octombrie s-au adunat la Cluj, în sala liceului „G. Barițiu”, 38 de protopopi și preoți delegați ai clerului și poporului greco-catolic de pe tot întinsul Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului, spre a cerceta în sobor duhovnicesc, această „stare dureroasă a sufletului ardelean, care de două veacuri și jumătate trăiește în dezbinare duhovnicească”⁷.

S-a format biroul, s-au citit și verificat împluternicirile celor 38 de delegați din 22 de județe, precum și adeziunile date de cei 430 de canonici, protopopi și preoți pentru întoarcerea lor la Biserica Ortodoxă și ruperea legăturilor de orice fel cu Roma papală⁸. Primul care a luat cuvântul a fost protopopul Traian Belașcu. Din partea delegaților a luat cuvântul Protopopul Sabin Truția. Cel din urmă a vorbit preotul George Zagrai, îndrumând pe delegați ca să primească și să iscălească „Apelul” și „Proclamația” făcute în numele celor 430 de preoți prin care se cere revenirea tuturor clericilor și credincioșilor greco-catolici în sânul Bisericii Ortodoxe Române⁹. Membrii adunării de la Cluj din octombrie 1948 s-au constituit într-un comitet de inițiativă lansând un apel către toate parohiile „revenite” la ortodoxie să-și trimită delegații lor la marea adunare bisericească de la Alba Iulia menită să consfințească în mod solemn întregirea bisericii românești din Ardeal¹⁰. Părintele Gheorghe Zagrai a propus adunării o moțiune, votată de întreaga mulțime prezentă, care consfințea „reîntregirea bisericii românești din Ardeal”¹¹.

¹ *Ibidem*, p. 205-206; Alexandru Dărăban, „Revenirea” la ortodoxie în zona Năsăudului, în *Astra Salvensis*, Salva, Anul I, 2013, nr. 2., p. 13.

² Gheorghe I. Moiescu, „Întregirea Bisericii românești din Transilvania”, în *Biserica Ortodoxă Română*, București, Anul LXVI (1948), nr. 9-10, p. 413.

³ *Ibidem*, p. 414.

⁴ *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 177/4 ianuarie 1948, anul CXVI, p. 6392.

⁵ *Ibidem*, p. 6324.

⁶ *Ibidem*, p. 6337.

⁷ Moiescu, *Întregirea*, p. 414-415; Dărăban, *Revenirea*, p. 14.

⁸ *Ibidem*, p. 415; Dărăban, *Revenirea*, p. 14.

⁹ *Ibidem*, p. 420; Dărăban, *Revenirea*, p. 14.

¹⁰ *Telegraful Român*, Sibiu, XCVI(1948), nr. 31-33, p. 2.

¹¹ *Ibidem*.

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

După iscălirea acestor două documente istorice, s-a propus delegaților (aceștia au aprobat) ca protopopii și preoții prezenți la această adunare să plece împreună la București spre a se înfățișa Sinodului și Patriarhului Iustinian „Proclamația de revenire în sânul Bisericii Ortodoxe Române. Delegația de la Cluj a sosit la București în după-amiaza zilei de sâmbătă 2 octombrie 1948¹.

Sâmbătă, 2 octombrie 1948, posturile de radio românești anunțau „îmbucurătoarea veste” că 38 protopopi și preoți greco-catolici, reprezentând 423 canonici, protopopi și preoți greco-catolici din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș s-au întrunit la Cluj în ziua de 1 octombrie pentru a discuta atitudinea ce trebuie luată față de apelurile adresate de patriarh și mitropolitul Ardealului de a „reveni în sânul Bisericii Ortodoxe Române”. Toți clericii greco-catolici prezenți la Cluj au semnat o proclamație și un apel către credincioșii greco-catolici din România, după care au plecat la București pentru a prezenta sinodului hotărârea adunării².

În data de 3 octombrie delegația protopopilor și preoților greco-catolici au prezentat sinodului permanent hotărârea adunării de la Cluj de revenire la Biserica Ortodoxă Română și de rupere a oricăror legături cu Vaticanul. După ședință au pornit în procesiune spre biserica „Sfântul Spiridon Nou” unde s-a ținut „Doxologia de mulțumire lui Dumnezeu”. La sfârșitul Doxologiei s-a citit proclamația clericilor adunați la 1 octombrie la Cluj care concluziona că:

1. Să se reîntoarcă în sânul Bisericii Ortodoxe Române, de la care înaintașii lor s-au despărțit datorită vitregiei vremurilor;

2. Să se străduiască pentru a lumina conștiința credincioșilor greco-catolici, ca astfel toți fiii poporului român „una să fie”, după cuvântul Domnului³.

La data de 11 octombrie Episcopia Ortodoxă din Cluj a transmis o circulară tuturor protopopilor în care se dispunea ca în toate bisericile din cuprinsul eparhiei se vor face în cea mai apropiată Duminică, după Sfânta Liturghie, slujbe de mulțumire lui Dumnezeu pentru bucuria reîntregirii bisericii strămoșești⁴. Cu acest prilej preoții vor tâlcui poporului credincios însemnătatea praznicului bisericesc și național și vor citi „Declarația” și „Apelul” fraților preoți uniți reveniți la ortodoxie, frații preoți trecuți vor rămâne în subordinea protopopului lor.

În ceea ce privea trecerea, ea se putea face la primăria locală, atât individual cât și colectiv. În amândouă cazurile credincioșii majori urmau să semneze cu mâna lor declarația de trecere, iar toți cei ce vor mai avea nevoie de vreo lămurire în privința aceasta, o vor cere de la episcopie⁵.

Ca și completare la circulara de mai sus se mai cerea a se trimite de urgență tabloul preoților care au trecut de curând la ortodoxie cu specificarea ca aceasta să fie pe parohii și numărul total de credincioși din parohie⁶.

La data de 13 octombrie se mai trimite către protopopiate, ca și completare la circulara de mai sus, o adresă prin care se cerea a se trimite de urgență tabloul fraților preoți care au trecut de curând la biserica ortodoxă. De asemenea se specifica că „ne veți arăta, pe parohii și numărul lor total din parohie”⁷.

În data de 14 octombrie 1948, li se atrăgea atenția că existau cazuri în care credincio-

---

¹ *Ibidem*, p. 424-425.

² Telegraful Român, Sibiu, XCVI(1948), nr. 27-28, p. 1.

³ *Ibidem*.

⁴ Dărăban, Revenirea, p. 15.

⁵ AAVFC, documentul nr. 4610/11 octombrie 1948; Dărăban, Revenirea, p. 15.

⁶ Idem, documentul din 13 octombrie 1948; Dărăban, Revenirea, p. 15.

⁷ *Ibidem*; Dărăban, Revenirea, p. 15.

Viață ortodoxă năsăudeană între anii 1900-1948

șii parohiilor greco-catolice treceau la ortodocși, iar preoții lor rămâneau uniți. În aceste cazuri, episcopia cerea să se ia măsuri imediate să nu rămână nici o Duminică fără Sfânta Slujbă și fără îngrijirea sufletească necesară¹. Li se mai atrăgea atenția că au existat cazuri când credincioșii treceau la ortodocși, iar preoții rămâneau uniți². La data de 15 octombrie 1948, Episcopia din Cluj trimite o notă telefonică tuturor protopopilor din capitalele de județ să ia legătură cu prefectii și cu „Comitetul Județean pentru Reîntregirea Bisericii” pentru a aplica și a raporta de urgență numele protopopilor și preoților reveniți la biserica strămoșească, numele parohiilor în care au trecut numai enoriașii, cu procentul trecerilor, protopopii, preoții și parohiile trecute să facă raport la Episcopie și Ministerul Cultelor, să se facă formele legale pentru trecerea atât a persoanelor la ofițerul stării civile, cât și a averii prin proces verbal de preluare și predare, pe duminică 17 octombrie a.c. să aibă fiecare parohie trecută slujitor, în cazul că nu a trecut preotul. Dacă a trecut și protopopul sau preotul acesta rămâne în toate drepturile unui slujitor ortodox, raportându-se spre a-i face confirmare, unde era necesar se va raporta telefonic spre a cunoaște situația imediată, având nevoie să se cunoască toate datele până la 21 octombrie a.c., pe date de 21 octombrie a.c. va fi adunarea de la Alba-Iulia pentru reîntregirea Bisericii, unde vor trebui să participe delegați din fiecare parohie, de preferință preotul și un mirean. Puteau merge toți doritorii având reducere 50% pe CFR³.

La data de 16 octombrie 1948 Episcopia Ortodoxă Română din Cluj făcea cunoscută prima listă a protopopilor și preoților greco-catolici de pe teritoriul acestei eparhii care au trecut la ortodoxie. Din județul Năsăud au trecut: George Zagrai - Bistrița Bârgăului, Bârsan Ioan - Lechința, Iudean Ioan - Vermeș, Valer Henciu - Telciu I, Emil Demian - Coșbuc, Ioan Seplecan - profesor Năsăud, Oltean Victor - Șieuț⁴.

La nivelul județului Năsăud s-a format Comisiunea județeană de unificare a bisericilor românești. La 16 octombrie 1948 se făcea cunoscută prima listă a protopopilor și preoților greco-catolici care au trecut la ortodoxie. S-a mai întocmit un tablou cu preoții greco-catolici din Năsăud care au revenit la ortodoxie până la 1 decembrie 1948 când s-au încheiat lucrările unificării. Amintim aici pe: Zagrai George - Bistrița Bârgăului, Damian Emil - Coșbuc, Seplecan Ioan - profesor Năsăud, Ștefănuțiu Emil - profesor Năsăud, Buta Nechifor - Lunca, Coruț Titus - Ilva Mare I, Bolog Ioan - Ilva Mare II, Chitul Iacob - Năsăud II, Irini Emil - Rebrîșoara I, Mihalca Ioan - Rebrîșoara II, Tofan Petru - Nepos, Andresi Virgil - Sângeorz Băi II, Zagrai Petre - Mititei, Moraru Iuliu - Salva, Bulbuc Ovidiu - Măgura Ilvei, Rusu Bazil - Ilva Mică, Buzilă Traian - Feldru, Ilieșiu Ioan - Poiana Ilvei, Vălean Gavril - Gersa, Coruț Ioan - învățător Maieru, Scridon Ioan - Mocod, Mureșan Ștefan - Rebra, Iuliu Pop - Maieru, Ciocârlă Emil - Parva. Totodată s-a întocmit și un tablou cu preoții greco-catolici din județul Năsăud care au refuzat semnarea până la 1 decembrie 1948⁵. În acest tablou îi regăsim pe: Sângeorzan Ioan - Bistrița, Buzilă Traian - Feldru (îl regăsim și la cei trecuți, probabil din oficiu, s.n.), Sângeorzan Lazăr - Ilva Mare, Sângeorzan Ioan - Rodna, Timiș Simion - Rodna, Buga Anton - Sângeorz Băi, Pop Gavrilă - Șanț, Chita Liviu - Runcul Salvei, Pop Simion - vicar Năsăud⁶.

La nivelul județului s-a întocmit o comisie pentru efectuarea „reîntregirii” de la începutul campaniei de unificare și până la 1 decembrie 1948, întocmind un raport în trei etape: până la 1 noiembrie din 92 parohii existente 52 au trecut la ortodoxie reprezentând

¹ Idem, documentul din 14 octombrie 1948; Dărăban, Revenirea, p. 15.

² Idem, documentul din 14 octombrie 1948.

³ Idem, documentele nr. 4766 și 4767 din 14 octombrie 1948; Dărăban, Revenirea, p. 15-16.

⁴ AAVFC, documentele nr. 4766 și 4767 din 14 octombrie 1948; Dărăban, Revenirea, p.16.

⁵ Idem, documentul nr. 46/1948; Dărăban, Revenirea, p.16.

⁶ *Ibidem*; Dărăban, Revenirea, p.16.

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

---

un procent de 56%, până la 21 noiembrie din 92 parohii existente 64 trecute, adică în procent de 69%, iar ultima etapă până la 28 noiembrie din 92 parohii existente 88 trecute în procent de 95%¹.

Așa s-a petrecut „revenirea” la ortodocși a greco-catolicilor. Ce-i drept, a existat, după cum am arătat, și presiune din partea aparatului de stat, iar Biserica Ortodoxă Română a avut și ea partea ei de vină (ce constă în complicitatea pe care a avut-o cu statul²), în desființarea unei Biserici surori, Rămâne de cercetat dacă, peste ani, judecând retrospectiv, patriarhul Iustinian i-ar fi spus într-adevăr istoricului Ion Dumitru-Snagov: „Am făcut o mare prostie prin acceptarea desființării Bisericii Greco-Catolice”³.

Concluzii

Într-un ținut, ca cel năsăudean, cu o populație majoritar greco-catolică, s-au cunoscut puține lucruri despre o activitatea unor entități ortodoxe în această zonă. Acest colț de țară românesc, care se învecina cu Maramureșul și Bucovina, și-a constituit o identitate aparte, cu personalitate puternică, acestui fapt datorindu-i-se existenței Regimentului II de graniță năsăudean. Se poate spune că istoria ținutului năsăudean s-a identificat cu existența acestui regiment.

Locuitorii acestui ținut care fac obiectul cercetării în lucrarea de față erau oameni liberi. Germanii, mai ales, se făleau cu acești săteni numindu-i „țărani-aristocrați”. Aristocrația săteanului nostru avea la temelie fapte, scoborârea dintr-un neam ales de oameni, vechimea pe aceeași bucată de pământ, moștenit veacuri de-a rândul din tată în fiu. Scoborârea dintr-un soi ales de oameni, se chema că era o dovadă de „sânge albastru”, adică sânge ales, neamestecat cu sânge de la neamuri de oameni mai de jos⁴. Aceștia formau majoritatea, spre cinstea neamului nostru.

Biserica Ortodoxă din Transilvania a luptat prin slujitorii ei, ierarhi și preoți, pentru popor și pentru dobândirea unor drepturi legitime, biserica fiind un factor de coeziune a românilor ardeleni. Biserica Ortodoxă a contribuit la păstrarea spiritualității neamului românesc, a fost implicată în evenimente politico-naționale, bisericești și culturale.

În prima jumătate de secol XX în această zonă funcționau un singur protopopiat la Bistrița și o singură parohie ortodoxă, la Năsăud. Corespunzător acestei perioade s-au scris foarte puține lucrări și acestea tratând doar tangențial această zonă. La o cercetare atentă privind literatura istorică despre Țara Năsăudului, în special a istoriei bisericești locale, în speță cea ortodoxă, subiectele sunt departe de a fi epuizate. Practic nu există nici o lucrare distinctă care să abordeze viața ortodoxă din acest spațiu, în perioada interbelică, editându-se unele monografii parohiale abia după anul 1989.

Obiectivele urmărite în elaborarea lucrării au fost cunoașterea principalelor evenimente ale vieții bisericești din cele 13 comune, cu instituțiile corespunzătoare și evidențierea situației în care s-au aflat aceste puține comunități ortodoxe, cu consecințele și mutațiile pozitive și negative intervenite în viața acestora în acest colț de țară.

A fost pusă în evidență modul în care s-a manifestat relația comunitate-biserică, preot-comunitate și administrație locală, comunitate-administrație locală și bisericească.

---

¹ Idem, Documentul nr. 45 din 1 decembrie 1948.

² Cf. Iuliu Hossu, *Credința noastră este viața noastră*, Cluj-Napoca, Viața Creștină, 2005, p. 65.

³ Cristian Vasile, *Biserica*, p. 206, conform relatării ÎPS Nicolae Corneanu în cadrul emisiunii „Idei în libertate”, TVR Cultural, 26 februarie 2004 (realizator H-R. Patapievici).

⁴ „Țărani aristocrați”, în *Pisania Sângeorzene*, II(2024), nr. 2(138), p. 36.

Viață ortodoxă năsăudeană între anii 1900-1948

Structurată pe cinci capitole, noutatea lucrării se bazează pe inexistența unei alte cercetări concrete, de mari dimensiuni, centrate asupra subzonei pe prima jumătate de secol XX, făcând excepție unele articole și studii realizate de-a lungul timpului de preoții parohi, de istorici sau alți intelectuali, studii care sunt citate în cadrul acestei lucrări.

Parohia ortodoxă năsăudeană s-a înființat pe suportul prezenței elevilor ortodocși care frecventau școlile năsăudene, din rândul acestora dând personalități de prim plan în rândurile ierarhiei ortodoxe românești, amintindu-i aici pe Miron Cristea care a fost primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, apoi Nicolae Bălan ajuns mitropolit al Ardealului, Nechita Duma episcop de Argeș. Făcând o comparație cu numărul populației din subzonă majoritar greco-catolică, numărul ortodocșilor n-a atins nici procentul de 1 % față de aceștia. În urma recensământului efectuat de statul român în anul 1930, întreg județul Năsăud avea în componența sa 13,9 % populație ortodoxă, iar totalul din cele 13 comune care fac obiectul lucrării noastre era abia de 1,41 %. Acest procent s-a mărit considerabil odată cu trecerea forțată la ortodoxie făcută de regimul comunist prin desființarea abuzivă și scoaterea în afara legii a bisericii greco-catolice. Acest lucru s-a făcut printr-o simplă aplicare a unei ștampile în registrele civile ale fostelor parohii greco-catolice. Nu s-a mai ținut cont de anii din registre, de vârsta persoanelor care în anul 1948 unele ar fi trecut de 100 de ani, ținând cont că vârsta medie de viață în România anului 1938 era de 40,2 ani la bărbați și 41,4 ani la femei. Au început să aplice celebra ștampilă începând cu anul 1875 în comuna Șanț, iar în anul 1884 la Sângeorz-Băi.

Dacă Năsăudul era, să zicem, centru administrativ al ortodoxiei în zonă, locul unde a renăscut propriu-zis ortodoxia a fost Sângeorgiul Român, devenit mai târziu Sângeorz-Băi. Aici s-au construit două biserici ortodoxe, prima cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” în locul numit Peste Apă, adică Peste Someșul Mare care traversa localitatea, a doua cu hramul „Schimbarea la Față” în stațiunea Sângeorzului.

În Sângeorz-Băi s-au făcut remarcăți în această luptă acerbă de renaștere a ortodoxiei doi frați: Alexandru și Ioan Bâznog, primul având numele de călugărie Antonie, iar cel de-al doilea Ioachim. Mai trebuie reamintit faptul că cei doi au fost încorporați în armata austro-ungară care luptase în primul Război Mondial, aceștia fiind singurii preoți din zonă de origine năsăudeană care au fost pe front.

Antonie Bâznog a funcționat ca preot în Săcelul Maramureșului (aparținând de Protopopiatul Dej) din 1919 până în 1922¹. Începând cu acest an a slujit în parohia Feiurd-Pădureni până pe la 1929, după care a fost mutat în Chinteni unde a slujit până la trecerea la cele veșnice în anul 1939.

Ioachim Bâznog a reușit să ridice Sângeorzul la rangul de centru de renaștere a Ortodoxiei în toată Țara Năsăudului, și nu numai, a menținut filonul ortodoxiei treaz în prima jumătate de secol XX. Ierarhia superioară ortodoxă l-a tratat cu indulgență până ce a construit biserica, chiar dacă a avut cinci copii, fiind încadrat ca și un preot de mir, trecându-se cu vederea încălcarea canoanelor călugărești. În perioada când se construia biserica ortodoxă s-au ivit neînțelegeri între cele două confesiuni, ajungându-se până la violență, călugărul fiind bătut, tăiată barba, i-au fost confiscate clopotele. Aceste probleme erau cunoscute de către Episcopia Greco-Catolică de Gherla, aflată atunci sub păstorirea episcopului Iuliu Hossu. În mijlocul acestor fapte necugetate i-am găsit implicați și pe doi oameni politici sângeorzeni care au avut un rol determinant în zilele premergătoare Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, aceștia fiind dr. Laurențiu Oanea - în calitatea sa de parlamentar și Solomon Haliță - în calitatea-i de prefect al județului.

În timpul anilor Dictatului de la Viena, când s-a desființat tot ce era românesc, Ioan

---

¹ Alexandru Dărăban, „Atitudinea confrăților ortodocși față de ieromonahul Ioachim Bâznog”, în Pisanii Sângeorzene, Anul II, 2013, nr. 2(6), p. 7.

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

Ioachim Bâznog a rămas singur pe baricadele credinței în Sângeorz-Băi slujind în biserica din stațiune până în anul 1943 când a trecut la cele veșnice. În Năsăud a slujit părintele Vasile Puica care s-a ocupat în același timp și de terminarea bisericii din Feldru.

Trecând prin atâtea greutăți, ieromonahul Bâznog a îndurat suferințe și trădări și din partea confrăților, din partea celor pe care i-a crescut – lucrul cel mai greu dintre toate. Dar, trecând prin toate acestea, a fost în stare să propovăduiască Evanghelia bucuriei și nădejzii.

Fiind puțini ca număr, credincioșii ortodocși au reușit să-și ridice în zonă trei biserici, două la Sângeorz-Băi și una la Năsăud. Au reușit să-și întemeieze filii la Rodna Veche, Sângeorz-Băi, Feldru, Ilva Mică și Ilva Mare, la acestea aducându-și o contribuție de seamă intelectuali precum profesorul Sandu Manoliu, dr. Andrei Monda, profesorul Anton Domide, mulți oameni de toate profesiile aflați în stațiunea Sângeorzului, precum și oameni simpli precum Dumitru Șofroni din Feldru.

Pe unii dintre clerici i-am găsit implicați, la nivel local, în anumite domenii care depășeau sfera confesionalului, intrând în cea a laicatatului: economice, administrative, școlare, politico-naționale. Amintim aici pe Grigore Pletosu și Ilarion Boțiu prezenți la alegerile județene pe listele Partidului Național-Liberal, iar pe Grigore Pletosu ca președinte al Consiliului Județean unde se hotăra măsurile privind administrarea județului.

Perioada cercetării, pentru redactarea acestei lucrări, constituie o filă de istorie a bisericii ortodoxe, cu numărul puțin de credincioși în acest ținut, cuprinzând cele două perioade distincte, anii de până la Decembrie 1918 și cea de după 1918 până în anul 1948.

Prin informațiile prezentate, considerăm că a fost realizat scopul lucrării de față, respectiv acela de a identifica și prezenta viața comunităților ortodoxe și principalele instituții din perioada 1900-1948, precum și de a aduce la lumină o istorie mai puțin cunoscută a populației românești de confesiune ortodoxă care a locuit în această zonă aflată la granița cu Maramureșul și Bucovina, nedorind de cât a fi un demers istoric, obiectiv, bazat pe documente arhivistice, laice și bisericești și pe o serie de lucrări, studii și articole de specialitate.

Preotul Teodor Cureu cu soția

Fotografie din colecția artistului plastic Maxim Dumitraș

DIN GRANIȚĂ

Presă secolului 20

CALENDARUL din 1932

Sângeorz-Băi – Maieru (Anieș) – Rodna (Valea Vinului)

ICU CRĂCIUN

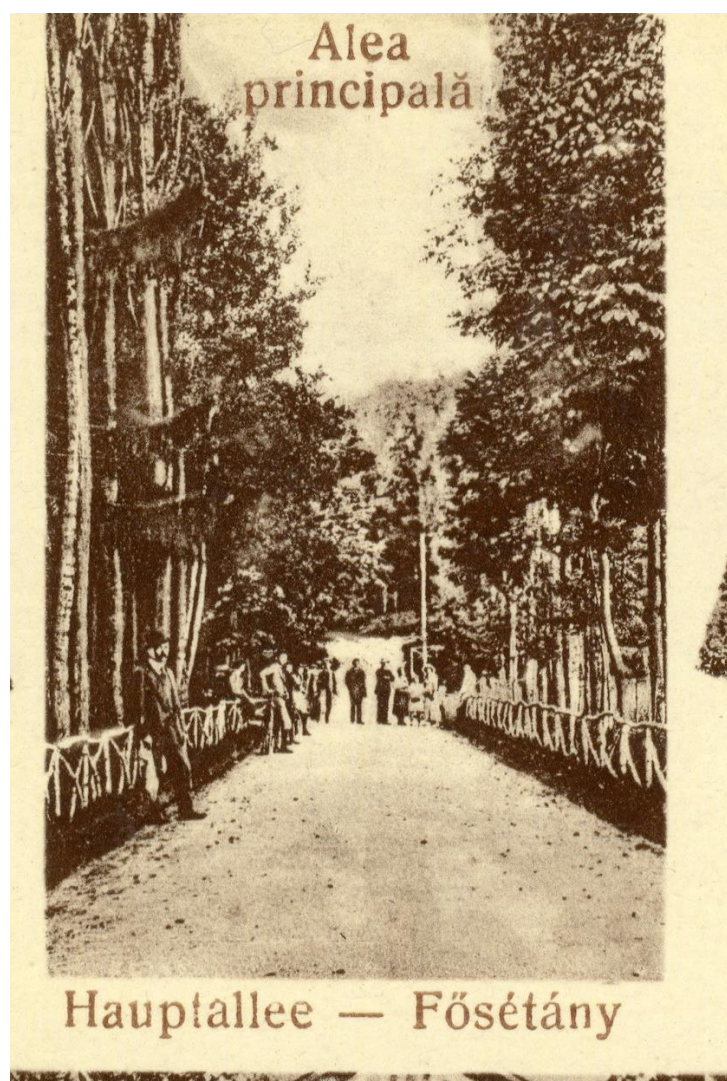
În periodicul „Calendarul” (a. I, nr. 93, din 11 iulie 1932, director Nichifor Crainic), citim articolul (semnat cu pseudonimul „Peregrinus”) „Sângeorz-Băi: Anieșul și împrejurimile”, apărut sub genericul „Anchetele balneo-climaterice ale *Calendarului*”. Autorul scrie că „Sângeorz-Băi este unul din cele mai frumoase sate românești din Nordul Ardealului, aflat în drumul de la Năsăud spre cele două Rodne, în fermecătoarea vale a Someșului Mare” (n. n.: e vorba de Rodna Veche, actuala comună Rodna și Rodna Nouă, actuala comună Șanț). Satul acesta, „cu gospodării cuprinse cu oameni bogați, mai are și altă faimă, a vestitelor sale ape minerale, care adună multă lume din tot cuprinsul Ardealului în timpul verei”. „Apa, scrie autorul, cât și vâlceaua în care se strâng izvoarele se numește „borcut”, „fântână de vin”, numire destinată aproape tuturor izvoarelor minerale ce conțin acid carbonic, în regiunea nord-vestică a Ardealului și Moldovei”. Din acest text mai aflăm că izvoarele „au fost chiar de la început proprietatea comunei Sângeorz, care le administrează și azi”. Aici, „s-au făcut stabilimente pentru băi calde și reci”. „Analizele chimice au dovedit că toate cele 5 izvoare captate provin dintr’un singur bazin aflat la o mare adâncime, sub dealul compus din tuf calcaros și înconjurat de roci eruptive, care se continuă spre Rodna și Ilva Mică. Temperatura apei variază între 11 și 12 grade Celsius, de obicei mai ridicată în lunile de toamnă și mai scăzută primăvara și vara. Apa e limpede și incoloră, are un gust puțin sărat și pișcător, datorat marelui cantități de acid carbonic liber. Astfel, izvorul nr. 2, cu 128 cm la litru (după analiza prof. Ludwig și a doctorului Wilhelm Hanko) întrece în cantitatea de CO₂ izvoarele similare de la Bicsad, Malmos și rivalizează cu cele mai vestite ape alcaline cloro-sodice din străinătate ca: Robitsch (Stirio), Gleichenberg (Stiria), Selters (Germania). Pe lângă bicarbonatul de sodiu și clorura de sodiu, izvoarele mai cuprind însemnate cantități de bicarbonat de fer, mangan și chiar litiu”. În privința proporției „la litru de clorură și bicarbonat de sodiu, apele de la Sângeorzul românesc se aseamănă cu cele de la Gheichemberg și Selters. Apele de la Sângeorz se recomandă în special în bolile de stomac, intestine, ficat, stimulând digestia, secreția celor 3 sucuri: gastric, pancreatic și intestinal, cât și a fierei”. De asemenea, „au efecte miraculoase asupra cazurilor de icter (gălbinare)”. „Numărul mare al însănătoșiților în boala de stomac a făcut ca să se dea acestei stațiuni numele de „*Karlsbadului Ardealului*”. Încă de la 1932, stațiunea Sângeorz-Băi „era înzestrată cu un parc bine amenajat [...], cu teren de tenis și popici, bibliotecă, muzică și cu puțința de a face excursii în: valea Someșului Mare, valea Cormăii (bogată în păstrăvi), la stânele de pe vârful Dușii (1485 m) și al Prelucii (1460 m), care împinge înainte frumosul Corn al Arșitei sau mai îndepărtate: la Valea Vinului cu pozi-

---

ICU CRĂCIUN

---

pozițiile sale pitorești”. Călătorul cu trenul poate să se oprească în apropierea Dejului să viziteze ruinele Cetății Ciceului. „Din satul Maieru, din apropierea Sângeorzului, pornesc spre Dej carele încărcate cu scândurile făcute în fierăstraiele mari, iar 9 km mai sus, pe valea Anieșului, se află băile Anieș, la poalele Măgurii Mari, înconjurată de jur împrejur de pădurea deasă de brad. Deși izvoarele minerale de aici nu sunt întru nimic mai prejos de cele de la Sângeorz, băile Anieș sunt astăzi într-o stare care e vecină cu părăsirea. În apropierea celor 2 stațiuni balneare: „*Principesa Elena*” (Valea Vinului – Rodna) și Sângeorz, Anieșul oferă excursii interesante turiștilor în masivul munților Rodnei. De aici, poți ajunge la vârful Mihăiasa Bujdei, apoi Izvorul Mare și Gemenea, Ghergheleul (2160 m) și Galații (2057 m), apoi, poți coborî peste muntele Corungiș în valea Izvorului Mare, care te duce la Valea Vinului sau mai departe spre Maramureș, în ținutul Izei și al Vișaielor”.

Pe aleile stațiunii

Fotografie din colecția artistului plastic Maxim Dumitraș

Mărturisirile Popii Ungur

EMIL BOȘCA-MĂLIN

Când eram încă la Cluj, prin vara anului 1940, prietenul meu ing. Ioan Ungur, secretarul școlii de conductori tehnici, descendent al unei vechi familii de preoți luptători pentru cauza Transilvaniei românești, mi-a pus la dispoziție un caiet conținând însemnările unui străbunic al său popa Ungur din Măgura, privind evenimentele din 1848.

Am parcurs scrisul preotului de lege veche cu mult interes, nădăjduind să-l transcriu în întregime și să-l public cu un comentariu, pentru ca să nu se piardă acest izvor important privind evenimentele de acum aproape un veac, întâmplările ce au urmat spre sfârșitul verii anului 1940, refugierea și temnițele, ne-au împiedecat să ne ducem la îndeplinire gândul. Caietul a fost predat nepotului preotului cronicar, fără să fi transcris decât câteva file pe care le reproducem mai jos pentru valoarea lor documentară.

*

Înalții împărați Maria Teresia, Francisc Ferdinand, Francisc Iosif al II-lea, toți au pus silință mare a face ceva ușurare amărăților oameni proști și iobagi care în 848 de ani au fost subjugați de domni, slujindu-i fără nicio plată; încă în loc de plată i-a bătut cu bâta și cu nuiiele fiind mai nebăgați în seamă decât niște vite. Care nu putea sluji pe placul domnului, îl gonia de pe moșie și din casă, înlocuindu-l cu alt om. Tot pământul și pădurile, ba zicea Domnul că și cerul de deasupra casei și moșiei lui, este al lui. Domnii erau scutiți de porție (dare către stat) și de a-și da băieți în armată. Ei stăpâneau toate locurile bune, iar proștii ce nu le trebuia la domni. La lucru se duceau bărbații și femeile cu copii mici. Dacă nu le plăcea la domni cum lucrau, îi bătea ca pe vite și nu le da de mâncare. Tiranie și barbarie ca aceasta, încă nu s-a mai auzit între creștini.

Poți dar afla, iubite cititorule, cu câtă ușurință se îmbogățeau acei domni mișei, storcând toată vlaga din bietul om sărac.

Câte un domn avea trei-șase iobagi; altul 30, 40, 100, 300, 600, o mie și mai mulți, care serveau la o curte, așa că mulți dintre ei nici nu știau ce să facă cu binele. Zideau curți minunate, făceau baluri, mergeau la case de dezmierdări trupești, dând la câte o curvă zece mii de zloți, bani câștigați prin sudoarea iobagilor. La un băiat al unui baron, la botezul lui i-a dăruit soacra, groff Giulagné, optzeci iobagi, cu câte șase boi unul.

În anul 1848, sosește ceasul cel binecuvântat de Dumnezeu. Iarna se ținu la Viena, la înălțatul împărat Ferdinand, o mare adunare prin care se hotărî Libertatea, Egalitatea și Fraternitatea, cu un cuvânt Libertatea, ca tot omul să fie liber... Frățietatea, adică de aici înainte nu numai oamenii proști, țăranii, ci și domni ca grofii, baronii și nemeșii, pentru binele comun, să facă armată, să dea dare către stat, să poarte alături cu toții toate greutățile publice și dările statului și țării.

Această sfântă și dreaptă hotărâre s-a făcut numai pentru Țara Ungurească și Ardeal. Deci întru acestea, în 1848, luna aprilie în 3, înălțatul împărat Ferdinand a pus pe fereastra Curții flamura steagului de mătase scris cu litere de aur: Libertate, Egalitate și Frățietate.

Dar înțelesul acestora, domnii unguri, fiind puterea de stăpânire în mâinile lor, îl împiedică de a-i ști proștii, țăranimea. Ungurii, sub o politică adânc ascunsă, cer de la împăratul Ferdinand pentru ambele țări: Țara Ungurească și Ardeal o Dietă, prin care să aducă o hotărâre prin care să dobândească Minister unguresc, adică Neatârnavă (independență).

EMIL BOȘCA-MĂLIN

În urmă toate acestea le dobândesc de la bunul și blândul împărat Ferdinand și se publică Dieta la Pesta, unde se adună deputații din amândouă țărișoarele acestea. Din partea românilor au fost: Episcopul Lemeny cu 16 deputați români lângă sine, iar ungurii fiind 70 deputați, 6 dintre ei sași. Adunarea deputaților unguri nu lasă să aibă drept de naționalitate nici o altă națiune decât cea ungurească, căci a lor este țara și nicidecum a românilor. Deci aleg miniștrii unguri, în număr de 12, toți numai unguri, iar deputații români le stă împotriva.

Dar în zadar. Ungurii își pun ministru președinte pe Kosuth Lajos, el împreună cu ceilalți miniștri lucrau și dau drepturi numai la unguri și în partea lor.

Văzând bieții români deputați aceasta, s-au dus drept la Viena, iar episcopul Lemeny s-a întors în Ardeal așezându-se în Cluj.

Focul și primejdia se înmulțesc. Ungurii își fac bani de hârtie de 6 creițari, de 30 creițari, 1 florin, 5 florini, etc., bancnote roșii, scrise pe dinafară cu această pedeapsă. „Falsificatorul acestor bancnote se va pedepsi cu 15 ani închisoare“. Până la cel mai mic, purtau în pălărie panglici roșii, semn de foc, de sânge. Cuprind toate magazinele împărătești, tunurile, praful, comorile cu bani. Silesc pe români a primi flamura lor la biserici, cât și la casele lor și a ține cu ei. Robii din închisori îi liberează și le dă arme în mâini. Gonesc armata împăratului din tot locul. Pe unii îi cuprind de partea lor, alții fug din țară, fuge și guvernatorul grof Teleghi Iosef și nu rămâne nici o putere împărătească în țară, numai Comanda Generală din Sibiu. Aceasta pune 7 români care să domnească și să cârmuiască țara. Ungurii la aceasta nu se supun, ei stau contra lor, iar românii pornesc din Sibiu și se împrăstie prin țară, unde adună și ei armata lor, feciori români. Ca generali mai mari dintre români erau: Axente din Câmpie, fiu de preot, Butean și Iancu din Abrud și alții mulți. Aproape de Cluj erau tribunii: Micaș din Juc și doi clerici: Baternai și Simionici. Simțindu-i ungurii clujeni că aceștia strâng feciori de români, fără veste au năvălit asupra lor și i-au prins.

Pe Baternai și Simionici i-au dus legați într-o căsuță de lângă Cluj, unde înspre Someșeni i-au spânzurat. Tot la fel au făcut și cu protopopul din Cătina, pe Turcu. L-au legat în Cluj de stâlp, în mijlocul curții la casa orașului, bătându-l toată noaptea pe ploaie cu furtună și zăpadă, iar dimineața l-au dus din sus de Cluj și l-au spânzurat El, fără frică, cu gura lui, striga către unguri că: — „Ce vreți voi nu va fi chiar de veți crăpa de necaz. Nu va ajuta Dumnezeu să faceți pe împăratul de răs și pe români să ție de partea voastră“. Atunci l-au ridicat sus și a murit cu bărbăție românească.

Auzind și văzând bieții români ce se petrece, se îmbărbătară, își făcură și câștigară arme după putință. Ungurii fiind mai cu putere, adună și iau clopotele de la bisericile românești și fac tunuri din ele. Ei se laudă că nu va rămâne pui de român pe pământ, iar românii la fel că nu va rămâne pui de ungur pe pământ. Intră o pizmă groaznică și înfricoșată între unguri și români, așa încât oriunde se întâlnesc se omoară îndată. În vremea asta aud sârbii din Țara Ungurească și sub comanda generalului lor Ielașici se răscoală contra lor și ție-i bate cumplit. Sârbii prind unguri cu femei cu copii cu tot ca robi, pe bărbații unguri îi omoară fără milă, pe femei le chinuiesc grozav, trăgându-le ațe prin țâțe, iar pe copiii unguri îi răstignesc în ușile bisericilor ungurești și pe urmă pușcă în ei ca la țintă.

Văzând ungurii această batjocură nemaiauzită, fiind comandant al Ardealului la Unguri Kosuth, dă un ordin să adune toți grănicerii și toți secuii, între care erau și mulți români și se duc în Țara Ungurească să țină front alături de unguri. Românii nu vor să se lupte cu confrății lor sârbi, cu care erau de o lege cu românii. Oare câți dintre români pun armele jos, iar ungurii îi leagă și-i înfrică că de nu se supun, pe toți îi vor împușca.

Nu peste mult s-a auzit că la Năsăud stă o mare putere împărătească, armată multă,

---

MĂRTURISIRILE POPII UNGUR

---

sub comanda generalului Urban. Îndată se face o veste ca toți românii să meargă la generalul Urban să-și aducă pajura împărâtească, că de nu, se va porni toată țara cu armata lui și unde nu se va găsi această pajură, se va socoti de partea ungarilor și toate satele le va pustii.

Românii se duc câte doi-trei oameni din sat la Urban. Toate satele unde auzeau ungarilor că au adus pajura împărâtească, se duceau și le aprindeau. Așa se întâmplă pe Mureș, pe Târnave; în toată țara au aprins și au ars 59 de sate românești luând toate vitele, pe care le duceau cu turma întreagă de la bieții români.

Deci auzind românii aceasta, se scoală și ei, în frunte cu generalii lor: Axente, Buteanu și Iancu, într-o noapte năvălesc fără veste asupra Aiudului, ce era oraș unguresc mare în Ardeal, fiind școlile cele mai de seamă ale calvinilor și biserica, îl aprind din margine în margine și-l pustiesc. Pe urmă trec la Vințu ce până aici era scaunul Varmeghiei (județului), îl fac și pe ăsta tot pulbere și cenușă.

Și se pornește și Urban prin țară. De la Năsăud se împreună cu românii cu arme și fără arme, iau pe unguri înainte și-i duc, val, la Cluj. A luptat Urban cu românii care acum aveau patron. Scot toată ungarimea din Cluj și o gonesc spre Huedin până la Ciucea, între munți. De aici fug în Țara Ungurească. Mai sus de Huedin, Urban generalul se bagă pe unguri pe la Mureș. Răsună tunurile lui Urban și ale ungarilor, puștile și tobele, de credea că se prăpădește lumea. Aprins-au cârciumile de pe lângă drumul țării și altele s-au pustii. Suiu-ne-am noi de aicea din Bârgău în vârful Horoiței, ca să auzim mai bine. Trei-patru zile tot într-una au fost bătălii și pușcături, dar toți se temeau să se apropie deolaltă. Ungurii din Țara Ungurească năvălesc sute de mii, vrând să înconjoare pe Urban de pe toate laturile, să-l prindă cu armată cu tot, deci o aripă de unguri s-au fost băgat în Ardeal pe la Dej, alta vine pe la Mureș, pe la Deva. Să se întâlnească aripile la Cluj.

În vremea asta au fost trimiși de unguri doi soli, ducând carte către ungarilor de la Mureș să se grăbească a înainta. Dar solii s-au greșit și în loc de Mureșul mic s-au dus la Mureșul Mare, unde este fratele meu preot cu numele de Mihai Ungur; el ia cartea de la soli, și o trimite în mâna lui Urban, care după citire, vede planul ungarilor. Îndată adună armata de la Almaș, de la Jimbor și ziua, noaptea, ajunse la Apahida, unde trecu Someșul. Aici de nu strica podul de peste apă, îl ajungea ungarilor și era vai de el. Urban a tras cu tunurile asupra lor, apoi s-a retras către Năsăud, iar de acolo în Bucovina. Pe noi, pe români, ne-a lăsat pe mâna ungarilor să facă cu noi ce vor vrea. Și așa ungarilor, sub generalul lor Bem, au umplut toată Țara Ardealului, urmând bucurie mare pe unguri, iar pe bieții români mare supărare, căci ungarilor strigau: Eljen a magyar vesszen el az oláh (Să trăiască ungarilor, jos cu valahii).

După ce ocupă ungarilor țara, își pun guvernator pe Cioani Laslo, culeg toate armele de la români și publică că la care român se va găsi ceva arme, cu moartea se va pedepsi. Pe urmă se întăresc, atât în Ardeal, cât și în Țara Ungurească, alegându-și generali-comandanți pe cei mai isteți: pe Görgei, capul tuturor oștilor ungurești, pe Klapka, pe Nagy Sándor și alți mulți, pe care nu le știu numele. Domnii toți le aduc ca cinste vase de aur, de argint pentru a face dint-însele bani de argint și de aur pentru cheltuiala armatei.

Se adună armată de voluntari.

La noi în sat încă au venit 300 de astfel de militari sub căpitanul Vistoe Ianoș, care era profesor din Măgura, prieten și om cunoscut cu noi preoții din Măgura, așa că nu ne-a făcut niciun rău, ba din contră ne-a fost ca scut bun, fiindcă avea toată trupa lui din feciori români după Boroaede, din Fehetan și Bucea. Țara Ardealului toată era în mâinile ungarilor, afară de Abrud, unde era Iancu, ca general român.

Pe Iancu, ori și câți unguri se răscoală, tot acolo le rămâne capul. În multe rânduri s-au răscolat ungarilor în număr mare să ocupe Abrudul, băile de aur, dar nu și-au ajuns ținta lor niciodată. Totdeauna au ajuns ungarilor rușinați, bătuți și scoși din pământul Abrudului.

EMIL BOȘCA-MĂLIN

Odată cu înșelăciunea politică, un român din Țara Ungurească, Dragoș, fiind general la unguri, s-a lingușit prin niște scrisori false cu Iancu, nu ca dușman, ci ca amic. Prefăcându-se, l-a lăsat Iancu de a intrat în Abrud cu trupa sa, unde, având planul secret de a prinde pe Iancu, fu scăpat din capcana asta mare de o față româncă. Descoperind planul pus de unguri, momentan se puse călare pe un cal și repede se duse până la Câmpeni, dete ordin să se adune toți românii din toate părțile, chemându-i prin tulpice. Se adună cu ploaie și se duc înspre Baia de Abrud spre Dragoș și spre armata lui de unguri. Aprind românii toate casele ungarilor, iar pe generalul Dragoș îl prind într-o pivniță, unde mi-l ia Iancu și-l taie tot în bucățele mici. Se dă apoi la unguri; ei încep la fugă. Abrudul tot era în talpă...

Bărbații, copiii, femeile, le țin calea ungarilor pe unde erau coaste, prăvălind pietroaie pe ei, tăindu-i și măcelărindu-i. Cu viață au scăpat foarte puțini.

În mânia asta mare Iancu aprinde Roșia, pustiind pe toți ungurii, scăpând oarecâtiva și fugind la Zlatna. Pustiește și risipește tot. Pe urma acestor fapte se lățește vitejia lui Iancu și străbate prin toate părțile. Se cutremură ungurii cu toții de frica lui, ajungând ca fiecare ungar să aibă pe limbă cuvântul: Nagy bunț futa Ianco (Iancu e tare isteț). Și nu se lasă ungurii până nu spun că Iancu ar fi ungar, căci un român nu se poate găsi atât de viteaz în lumea întreagă. Românii râdeau de laudele ungarilor, lăsând după ei.

Totuși nici decum nu s-au lăsat ungurii să nu bată pe Iancu și de a intra în pământul Abrudului, unde ei credeau că în Abrud zac comorile de aur și argint, ca pietrele pe valea Zârnei. Și lăcomia asta mare i-a îndemnat la o mare pregătire de luptă cu Iancu. Aduc tunuri mari împărătești de aramă, iar Iancu avea numai tunuri de lemn de frasin făcute și cercuite cu câte 14 cercuri de fier. Scoală ungurii pe lângă cătane toate satele de la Almaș, dimprejurul Almașului până sub munte, cu furci, cu securi, cu lănci și înconjoară Abrudul pe de toate laturile cu armată și prin nouă locuri năvălesc pe bietul Iancu. Ungurii toți nădăjduiesc că acum cu siguranță le va cădea Iancu pradă lor. Cu Iancu erau mulți români din acei scăpați numai cu viață din mâinile ungarilor din toate părțile țării, fiind arși și jefuiți de ei. Nici nu știau ungurii de unde să se ferească, numai că vedeau unguri morți. Pe urmă dau ungurii să fugă. Numai că acuma era mai greu de mers înapoi, căci drumul le era plin de lemne, fiindu-le la unguri foarte greu de a se retrage. Împiedecându-i aici românii, se dau la ei cu armele, dar mai ales cu lăncile. I-a înjunghiat și cu lemne omorându-i ca pe niște câini, luându-le tunurile lor cele de aramă.

Din cei trei căpitani unguri numai unul a scăpat. Feciorii, afară de un dobaș, toți au murit. Pe generalul Vașvari de lângă tunuri l-au prins românii de viu. După ce destul se rugase să-l lase cu viață, iar moții îl ocărau, zicându-i: „Ce ai căutat aicea din Țara Ungurească cea bogată și ai venit la noi niște oameni flămânzi prin munții aceștia pustii și neroditori și nici aici nu ne lăsați să ne odihnim”, aceste cuvinte aruncându-i-le în obraz s-au repezit la el cu lăncile, despicându-i trupul în patru părți.

Și de data asta s-au întors ungurii rușinați și bătuți, fiind goniți din pământul Abrudului. Românii Iancului i-au alungat cu bărbăție. Aceasta toate pățind ungurii, s-au cutremurat și mai mult, de frica lui Iancu; ba încă ziceau despre Iancu că nu este curat. Ungurii ar fi dat în schimb orice avut al lor, numai să-l poată prinde.

Peste puțină vreme auzim o tristă veste despre fratele nostru Mihai Ungur, preotul Mureșului, cum că l-au prins ungurii și l-au dus rob la Oradea, pe motivul că a prins spionul ungarilor mai înainte pomenit și luându-i scrisoarea de la spion, au dat-o în mâna generalului Urban.

Această veste a fost dreaptă. Pe dulcele nostru frate Mihai, ungurii l-au prins rob și l-au dus la Oradea, confiscându-i ungurii tot ce a avut, rămânând preoteasa lui cu 6 copii, jefuită și sărăcită, necăjită foarte. În Oradea l-au examinat ungurii cu de-amănuntul, întrebându-l: - „Pentru ce ai făcut aceasta”? Scoțându-l afară să-l împuște, iar dânsul știind

---

MĂRTURISIRILE POPII UNGUR

---

foarte bine ungurește, s-a apărât cum a putut el mai bine, mai ales că din vorbă nu-l cunoșteau ungurii dacă-i român sau ungar. Pe urmă l-au băgat în pușcărie și în ziua următoare l-au scos ca să-l împuște. El le-a mai vorbit ungurește, că nu este vrednică fapta lui de moarte. A spus că spionul lor a răătăcit, neștiind nici dânsul că la Mureșul Mare sau la Mureșul Mic a fost mânat. Dacă a fost mânat la Mureșul Mic, pentru ce a venit la Mureșul Mare! Prin urmare, numai spionul singur este de vină. Văzând ungurii că vorbește tare bine ungurește, nu l-au împușcat, ci iară l-au băgat în temniță și iar l-a scos și a treia oară să-l împuște. El iar se apăra zicând și rugându-se că dacă a dat Dumnezeu stăpânirea acestor două țări care se cheamă patria Ungurească, precum în Țara Ungurească sunt tisturi (ofițeri) și scaune de legi și în Ardeal sunt. Și zicând că nu-i cale pașnică să-l omoare în țară străină, adică în Țara Ungurească. De a greșit greșeala de moarte în Ardeal, în Ardeal să fie judecat și omorât, unde a săvârșit greșeala sau fapta. Și a mai zis: „Ori unde voi muri și mă veți pierde, nu va fi vitejia domniilor-voastre vrednică de mare laudă că ați omorât un om calificat, civilizată, lipsind 6 copii mici și lăsându-i în lume săraci și fără de tată“. Aceste cuvinte le-au pătruns inima la toți cei ce erau de față, lăsându-i și de data asta cu viață. Și totuși, iar l-au băgat în închisoare. Acolo a fost rob și închis amărâtul de frate, flămând și necăjit, mai un an întreg, până au venit rușii în Oradea, nimicind puterea ungurească. Atunci rușii l-au scăpat și liberat din închisoare.

Până a nu se lăți primejdia revoluției în măsură așa de mare, venise la Huedin 100 de călăreți dragoni cu mânji să-i treacă în Țara Ungurească, însă aceștia căpătară înștiințare că acolo ungurii s-au răscolat contra armatei împărătești.

Ce să facă dragonii în Huedin? că și pe aici prin prejur încă se aprindea focul revoluției. Ungurii luaseră arme la mână, făceau instrucție în toate zilele, învățau instrucția militară. Acum dragonii nu puteau nici merge înspre Țara Ungurească, nici să se întoarcă înapoi la Cluj. În toate zilele ieșeau la plimbare cu caii la câmp în hotarul Huedinului și iarăși se întorceau înapoi.

Așa au zăbovit în Huedin vreo șase săptămâni. Odată vine de la Cluj un om sărac, un român, numai în izmene. Era formă ca cerșetor. Se apropie de locotenentul dragonilor, având o carte cusută în izmene, pe care a înmănat-o locotenentului. Sta scris în ea cum că în momentul acela să se urce pe cai făcându-și numai socoteala pe unde să scape, căci mâine dimineață vine din Cluj o mulțime de unguri înarmați numai cu acel scop, să-i poată înconjura și prinde în Huedin, ca să le ia și caii și armele. Acum ce să se facă bieții dragoni, socotind și ei cum să se poată scăpa de această primejdie ce-i amenința, și să nu cadă în mâna ungarilor.

Ei se scoală noaptea în ascuns încet, pentru ca să nu-i zărească cineva și fug cu toții, vrând să treacă muntele Vlădeasa peste munții până la Bălgrad (Alba Iulia). Dar ei rătăcesc în pădure din sus de Secuieni, unde se culcă toată noaptea, amărâți, flămânzi, cu cai cu tot. Plâng de frig. Noaptea mare, ca toamna. Foc n-au cutezat a face. Dimineața se scoală. Îi văd secuienii, care se duc să tragă clopotele, într-o ureche, fac o gălăgie, zbiară, strigând să fugă care încotro, că acei oameni au venit să-i omoare pe ei, fug la munte, unde văd lumea cu ochii, iar dragonii văzând aceasta se înspăimântă și ei luând-o pe Valea Săcuiului în sus, și nimeresc pe valea noastră, pe Mărgăuță. Pruncul nostru Mihai s-a fost dus până la Tăul Gârjobi după puțină papură. Uitându-se pe vale în jos, vede niște călăreți cu căști în cap sclipicioase. Erau dragonii. Băiatul o ia repede către casă speriat. Ne spune că vin pe vale din jos o mulțime de cătane călări. Se făcu îndată o zarvă mare în tot satul. Bieții oameni se înspăimântă, încep să fugă, bărbați, femei, copii, care încotro, Ioan Ungur văzând atâta spaimă între oameni și frică, a ieșit afară la drum, la vale, și a început a striga la ei să nu fugă nici unul și să nu se teamă, căci aceea sunt cătane împărătești și nu vin să ne facă ceva rău, ci din contră, să ne apere.

EMIL BOȘCA-MĂLIN

Pe urmă au ieșit cu fratele, cu Petre, notarul comunei înaintea lor. Vedeau 6 călăreți dragoni sergenți venind în trap cu caii în spre noi. Noi stăm locului și când la noi ajung, ne întreabă dacă avem unguri în sat. Noi le răspundem că nu avem nici un ungar, pe urmă râd către noi, părându-le bine, dar totuși se iau pe vale în sus, toți cu săbiile scoase până din sus de sat și pe urmă se întorc înapoi. Mulțimea dragonilor intră în sat încet și blând. Vedem înaintea pe un povățuitor al lor, Florea, pe țiganul din Huedin, care ne fu tuturor cunoscut, călare pe un căluț slab și mic, numai că nu-i ajungeau picioarele pe jos. Noi nu eram atunci fricoși de loc. Pe urmă se apropie cu blândețe locotenentul de noi și doi plutonieri, ne întreabă dacă nu sunt unguri în sat. Noi le răspundem că nu sunt.

Îndată înțelesesem noi despre ce este vorba, și zicem: „Poftiți cu toții, descălecați de pe cai, pentru a vă servi cu drag cu toate cele de trebuință”. Acum stă înaintea noastră un șir lung de dragoni militari, tineri, frumoși, călări, încât îți era drag să te uiți la ei. Le păru foarte bine de primirea ce le-o făcurăm și ordonăm la biraie să facă tot ce le stă în putință și să le dea quartir la toți, dându-le de mâncare atâta la feciori cât și la cai îndeajuns și să nu se teamă că aceia sunt oameni buni și prieteni de ai noștri.

Sursa: *Transilvania*, Brașov, Anul 75, 1944, nr. 8-9, p. 719-726.

Bibliografii feldrihane

IONICĂ SCRIDON

ȘTEFĂNUȚIU EMIL - junior (1892-1968) născut Blaj, preot, profesor de muzică. La vârsta de 4 ani familia se mută la Năsăud, unde tatăl a fost numit profesor (1896). Aici va face clasele primare și cele liceale (1900-1913) luând și examenul de bacalaureat. A urmat Facultatea de Teologie Blaj și potrivit dorinței părinților, a devenit preot la Feldru, în locul tatălui său, pe baza Absolutorului Teologic obținut în 1917. A continuat studiile superioare la Academia de Muzică Cluj (1919-1920) luând examenul de capacitate și diploma de profesor(1923) A intra în serviciu ca preot la 18 aprilie 1916 în Parohia Parva, iar apoi a trecut la cea din Feldru (1920-1933), dar a funcționat și ca profesor de muzică la Școala de fete (1922) și la Școala Normală de învățători Năsăud (1926-1933), fiind nevoie de specialist în muzică, vioară și cânt. Crescut alături de pianul tatălui său, devenind compozitor și dirijor a reorganizat corul în care și el cântase.

IONICA SCRIDON - Bibliografii feldrihane

SÂNGEORZAN EMIL (1900-1972), născut Feldru, jurist, ziarist

A terminat șase clase primare în comuna natală, apoi a muncit în familie, însoțind pe tatăl său la lucrări forestiere în munți, iar la declanșarea războiului (1914) a fost luat împreună cu alți săteni la săparea tranșeelor. La 17 ani a fost încorporat la Regimentul 63 infanterie Cluj, ajungând pe frontul de vest, în regiunea Verdun-Saint Mijel-Metz, fiind prinși de armata franceză și americană. Parcurge orașele Orleans, Montargis și Marsilia, de unde a fost repatriat venind acasă (1919). Face liceul din Năsăud, particular și serviciul militar(1922-1924), își ia bacalaureatul (1930).

A studii la Facultatea de Drept Cluj și obține licența (1935) la Universitatea Cernăuți. A ocupat diferite funcții: secretar la Prefectura plasei Năsăud, contabil, econom și secretar la universitatea clujeană, căminul studențesc Avram Iancu (azi Emil Racoviță), administrator al tuturor căminelor studențești până la pensionare, în 1947.

A colaborat în *Gazeta Bistriței*, *Săptămâna*, *Vatra* ș. a., timp de un deceniu (1930-1940), a lăsat în manuscris; *Amintiri din vremi albastre* (culegere de cântece, 1919-1922), *Monografia comunei Feldru*, *Istoria regimentului grăniceresc* ș. a.

S-a căsătorit cu învățătoarea Livia, fiica notarului Grigore Bancu (1936), având doi fii.

COMUNISM

Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele parohiale greco-catolice de stare civilă (1887)

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

Toți locuitorii din Sângeorz-Băi care au fost trecut din „oficiu” la ortodoxie, născuți în anul 1887, cărora li s-au aplicat în registrele parohiale greco-catolice de stare civilă ștampila „Trecut la Biserica Ortodoxă Română la 21 octombrie 1948” ar fi avut vârsta de 61 ani.

Nr. crt.	Numele și prenumele celui născut	Data nașterii	Numele părinților
1.	Elisaveta Anton (Puciu)	23 ianuarie 1887	Iacob și Nastasia ¹
2.	Lucreția Neamțiu	29 ianuarie 1887	Andrei și Maria ²
3.	Mărina Lupșor	3 februarie 1887	Maxim și Senia ³
4.	Ioan Șpaimoc	3 februarie 1887	Procopiu și Irina ⁴
5.	Ioana Ciobotariu	16 februarie 1887	George și Dochia ⁵
6.	Saveta Zlate	18 februarie 1887	Artene și Tecla ⁶
7.	Maxim Rebrianu	22 februarie 1887	Ioan și Angelina ⁷
8.	Floarea Lica	25 februarie 1887	Maxim și Raveca ⁸
9.	Iacob Al-George	3 martie 1887	Ioan și Saveta ⁹
10.	Dochia Zlate	12 martie 1887	Andrei și Melintia ¹⁰
11.	Raveca Răzvanță	19 martie 1887	Toma și Teodosia ¹¹
12.	Ioan Marica	21 martie 1887	Iosif și Maria ¹²
13.			

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (SJANBN), fond Colecția registre parohiale de stare civilă, Matricula botezaților din parohia St. Georgiu (1879-1890), f. 89 (v.) – 90 (f.), poz. 5.

² SJANBN, poz. 6.

³ SJANBN, poz. 8.

⁴ SJANBN, poz. 9.

⁵ SJANBN, f. 90 v. – f. 91 f., poz. 15.

⁶ SJANBN, poz. 17.

⁷ SJANBN, poz. 19.

⁸ SJANBN, poz. 21.

⁹ SJANBN, poz. 24.

¹⁰ SJANBN, f. 91 v. – f. 92 f., poz. 26.

¹¹ SJANBN, poz. 27.

¹² SJANBN, poz. 28.

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

14.	Alexandru Rusu	22 martie 1887	Nechita și Pelagia ¹
15.	Saveta Râmbulea	25 martie 1887	Clement și Raveca ²
16.	Floarea Ciociu	26 martie 1887	Petru și Todora ³
17.	Floarea Lupșor	3 aprilie 1887	Iacob și Sofia ⁴
18.	Elena Chibulcutean	25 iunie 1887	Basiliu și Elisaveta ⁵
19.	Alexandru Șorecău	13 aprilie 1887	Ioan și Ileana ⁶
20.	George Prislopan	14 aprilie 1887	Eremie și Firoana ⁷
21.	Alexandru Jarda	14 aprilie 1887	Ioan și Ioana ⁸
22.	Maria Strugariu	14 aprilie 1887	Ioana Iacob Strugariu, fată a 6-a oară căzută ⁹
23.	Ioana Șorecău	15 aprilie 1887	Maxim și Iftinia ¹⁰
24.	Ioana Șirlincan	23 aprilie 1887	Vasile și Dochia ¹¹
25.	Ana Puițău	19 aprilie 1887	Costan și Raveca ¹²
26.	Ioan Gabor	25 aprilie 1887	Alexandru Max. și Teodora ¹³
27.	Maria Mihăilă	26 aprilie 1887	Toader și Dochia ¹⁴
28.	George Hâruița	1 mai 1887	Todor și Ana ¹⁵
29.	Alexandru Gagea	5 mai 1887	Donise și Paraschiva ¹⁶
30.	Maria Ciocan	6 mai 1887	Larion și Saveta ¹⁷
31.	Maxim Strugariu	17 mai 1887	Simion și Mărina ¹⁸
32.	Cătălina Varvari	31 mai 1887	Maței și Nastasia ¹⁹
33.	Saveta Jarda	4 iunie 1887	Iovu Art. și Catrina ²⁰
34.	Ioan Sfrengeu	6 iunie 1887	Ioan și Senia ²¹
35.	Alexandru Al-George	7 iunie 1887	Ioan și Floarea ²²

¹ SJANBN, poz. 32.² SJANBN, poz. 33.³ SJANBN, poz. 34.⁴ SJANBN, f. 92 v. – f. 93 f., poz. 38.⁵ SJANBN, poz. 40.⁶ SJANBN, poz. 41.⁷ SJANBN, poz. 42.⁸ SJANBN, poz. 43.⁹ SJANBN, poz. 44.¹⁰ SJANBN, poz. 45.¹¹ SJANBN, poz. 46.¹² SJANBN, poz. 47.¹³ SJANBN, f. 93 v. – f. 94 f., poz. 48.¹⁴ SJANBN, poz. 49.¹⁵ SJANBN, poz. 50.¹⁶ SJANBN, poz. 51.¹⁷ SJANBN, poz. 53.¹⁸ SJANBN, poz. 54.¹⁹ SJANBN, poz. 58.²⁰ SJANBN, poz. 59.²¹ SJANBN, f. 94 v. – f. 95 f., poz. 61.²² SJANBN, poz. 62.

Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele parohiale greco-catolice de stare civilă (1887)

36.	Antoniu Tahăș	8 iulie 1887	Samson și Saveta ¹
37.	Alexandru Haliță (Țilea)	14 iulie 1887	Iacob și Maria ²
38.	Ioana Gogotă	16 iulie 1887	Vasile și Maria ³
39.	Eudochia Cormoș	17 iulie 1887	Vasile și Maria ⁴
40.	Ștefan Borgovan	25 iulie 1887	George și Ileana ⁵
41.	Ilie Larionesi (Cârcu)	30 iulie 1887	Grasim și Raveca ⁶
42.	Ileana Ionel	8 august 1887	Terente și Maria ⁷
43.	Maria Andresi	8 august 1887	Ioan și Melania ⁸
44.	Ileana Marica	10 august 1887	Ștefan și Tecla ⁹
45.	Maței Varga	15 august 1887	Irina Varga fată de țigan căzută ¹⁰
46.	Alexandru Mihăilă	20 august 1887	Ioan și Nastasia ¹¹
47.	Maria Varvari	22 august 1887	Ana Ilie Varvari, fată I- a oară căzută ¹²
48.	Nastasia Haliță	23 august 1887	Vasile și Maria ¹³
49.	Samson Miherța (Tăpălagă)	25 august 1887	Paraschiva lui Partene Miherța, fată a II-a oară căzută ¹⁴
50.	Ioan Grecu	29 august 1887	Mihail și Ileana ¹⁵
51.	Cătălina Cucu	1 septembrie 1887	Mihăilă și Ana ¹⁶
52.	Tatiana Nicolae	7 septembrie 1887	George și Ileana ¹⁷
53.	Ștefan Hovrea (Timiș)	16 septembrie 1887	Nechita Ilie Timiș Hovrea și Maria din Borșa ¹⁸
54.	Maxim Andresi (Bența)	17 septembrie	Donise și Maria ¹⁹
55.	Cătălina Baci	18 septembrie	Nechita și Maria ²⁰

¹ SJANBN, poz. 67.

² SJANBN, poz. 68.

³ SJANBN, f. 95 v. – f. 96 f., poz. 70.

⁴ SJANBN, poz. 72.

⁵ SJANBN, poz. 74.

⁶ SJANBN, poz. 76.

⁷ SJANBN, poz. 77.

⁸ SJANBN, poz. 79.

⁹ SJANBN, poz. 80.

¹⁰ SJANBN, f. 96 v. – f. 97 f., poz. 81.

¹¹ SJANBN, poz. 82.

¹² SJANBN, poz. 83.

¹³ SJANBN, poz. 84.

¹⁴ SJANBN, poz. 85.

¹⁵ SJANBN, poz. 88.

¹⁶ SJANBN, poz. 90.

¹⁷ SJANBN, poz. 91.

¹⁸ SJANBN, f. 97 v. – f. 98 f., poz. 92.

¹⁹ SJANBN, poz. 94.

²⁰ SJANBN, poz. 95.

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

56.	Nichita Duhască	28 septembrie 1887	Tănase și Pelagia ¹
57.	Ioana Pop	28 septembrie 1887	Ioan și Floarea ²
58.	Lazar Costan	10 octombrie 1887	Iovu și Solomia ³
59.	Cătălina Costan	10 octombrie 1887	Costan și Anisia ⁴
60.	Grigore Grecu	12 octombrie 1887	Simion și Maria ⁵
61.	Ioan Șpaimoc	17 octombrie 1887	Alexandru și Catirina ⁶
62.	Alexandru Andresi (Zdreanță)	18 octombrie 1887	Saveta Scridon Andresi, fată prima oară căzută ⁷
63.	Maxim Nicolai	23 octombrie 1887	Grasim și Nastasia ⁸
64.	Saveta Strugariu	26 octombrie 1887	Grigore și Ileana ⁹
65.	Ioana Strugariu	1 noiembrie 1887	Alexa și Gacea ¹⁰
66.	Mărina Utalea	17 noiembrie 1887	Vasile și Utalea ¹¹
67.	Ana Deacu	17 noiembrie 1887	Ioan și Catarina ¹²
68.	Sabina Sohorca	15 noiembrie 1887	Silviu și Laura ¹³

Fotografie din colecția artistului plastic Maxim Dumitraș

¹ SJANBN, poz. 97.² SJANBN, poz. 98.³ SJANBN, poz. 100.⁴ SJANBN, poz. 101.⁵ SJANBN, poz. 102.⁶ SJANBN, f. 98 v. – f. 99 f., poz. 104.⁷ SJANBN, poz. 105.⁸ SJANBN, poz. 109.⁹ SJANBN, poz. 110.¹⁰ SJANBN, poz. 111.¹¹ SJANBN, poz. 117.¹² SJANBN, poz. 118.¹³ SJANBN, f. 99 v. – f. 100 f., poz. 127.

VARIA

Aspecte privind declararea independenței României la 9 mai 1877

DR. DORIN DOLOGA

Un eveniment istoric nu poate fi privit separat, el trebuie întotdeauna analizat în contextul internațional și intern în care a avut loc. Acest lucru este valabil și pentru proclamarea independenței României.

Înfrângerea Austriei în războiul cu Prusia din 1866 și a Franței în războiul cu Prusia din 1870-1871, precum și slăbirea puterii Turciei au determinat Rusia să încerce să își extindă imperiul. Folosind ca pretext uciderea unor creștini bulgari de către turci, Rusia a declarat război Turciei.

Pentru atingerea obiectivelor sale naționale, România s-a orientat spre Prusia și Rusia, care promovau o politică potrivnică Turciei și Austriei. Rusia, având în vedere că acțiunile se desfășurau în Balcani, era dornică să atragă România în sfera sa de influență, iar Prusia manifesta o atitudine binevoitoare datorită concesiilor economice ce urmau să fie acordate de Guvernul Român unor capitaliști prusieni¹. Această atitudine nu a fost una dezinteresată, ci una plătită. Chiar dacă în fruntea României se afla un principe german, faptul că acesta venise în România cu sprijinul Franței, iar Statul Român era un stat de mână a doua, nu erau de natură să asigure sprijinul necondiționat al Germaniei. Nici un stat nu moare nici astăzi de dragul României și nici a altui stat. Fiecare țară își urmărește propriile interese și încearcă să și le impună prin acțiuni economice, diplomație, sau prin forța armată.

Armata română era una relativ tânără, dar un rol important l-a avut introducerea modelelor prusiene în instruirea trupelor române prin aducerea de către principele Carol I a unor ofițeri prusieni care veneau sub acoperirea unor funcții oficiale². Aflată sub suzeranitate otomană, efectivele trupelor române erau stabilite de către turci. Cu multă abilitate, efectivele armatei române au fost dublate față de cele permise de către Turcia, prin constituirea unor trupe teritoriale. În aceste condiții, la 9 mai 1877 a avut loc proclamarea independenței României. Proclamarea independenței a urmat acordului cu Rusia pentru trecerea trupelor acesteia peste teritoriul României, ceea ce a condus în conjunctura de pe front la intervenție trupelor române și schimbarea statutului României din Principat cu o independență limitată la un regat care avea în frunte un rege dintr-o dinastie domnitoare europeană.

La începutul războiului Rusia nu a dorit ca România să participe la luptele împotriva turcilor. Înfrângerile armatei ruse împotriva turcilor la Plevna au determinat Rusia să ceară sprijinul armatei române, ceea ce constituia o umilință pentru prestigiul Rusiei. Prestația

---

¹ Maria Georgescu, „Politica militară a guvernării liberale din anii 1867-1868”, în Ilie Ceaulescu (coordonator), *File din istoria militară a poporului român*, vol. 3, București, 1975, p. 121.

² *Ibidem*, p. 130.

DR. DORIN DOLOGA

armatei ruse în războiul Crimeii din 1853-1856 nu fusese una strălucită, iar reformarea armatei ruse nu fusese una reușită în perioada relativ scurtă de timp până la războiul din 1877-1878. La începutul războiului efectivele armatei ruse de pe cele două teatre de operații, din Balcani și Orient, era de 942.400 de oameni, din care 554.000 se aflau în armata de pe Dunăre, 315.000 în armata din Caucaz, iar 73.400 oameni erau amplasați de-a lungul coastei Mării Negre¹. Armata română avea un efectiv de peste 120.000 de oameni, din care 58.700 alcătuiau armata de operațiuni, 33.000 formau trupele de miliții, 16.000 formau gărzile orășenești. Circa 7.000 de dorobanți și călărași erau lăsați pentru paza graniței și a ordinii². Printre aceștia se aflau și voluntari de peste munți, care s-au înrolat în armata română, printre care și elevi de la școlile din Năsăud și din localitățile din zonă³. Armata română a avut o contribuție importantă la luptele de la Plevna, iar după capitularea acesteia, a luptat pentru cucerirea Vidinului și a Belogradcicului, asigurând flancurile armatei ruse, care a putut să înainteze nestingherită spre Istanbul. Astfel, la 10/22 ianuarie 1878 armata rusă a intrat în Adrianopol, iar la 12/24 februarie 1878 în San Stefano, situat la 11 km de centrul Istanbulului⁴.

În această situație, Anglia și Austria au amenințat cu intervenția de partea Turciei, ceea ce a constrâns Rusia, conștientă de profilarea unui faliment, să fie de acord cu unele compromisuri. Escaladarea crizei într-un război nu convenea nici Germaniei, care a întreprins eforturi diplomatice pentru a determina puterile să ajungă la un compromis la Congresul de la Berlin din 1878⁵. Astfel, cei doi împărați, austriac și englez, au intervenit pentru a nu se strica fragilul și artificialul echilibru al Europei. De altfel, în anul 1881 a avut loc o înțelegere, revizuită, a celei din 1873, a celor trei împărați, ai Germaniei, Austro-Ungariei și Rusiei⁶, pentru menținerea echilibrului european, amintind de cea din 1815 dintre împărații Rusiei, Austriei și Prusiei.

La presiunea marilor puteri s-a adăugat și pierderile umane și materiale ale Rusiei în război, ceea ce au determinat-o să renunțe la pretențiile sale de a ajunge la strâmtoni. Armata rusă a pierdut în războiul din 1877-1878 un număr de 200.000 de oameni și a cheltuit pentru susținerea lui suma de 1.000.000.000 de ruble. De asemenea, Rusia a trimis trupelor aliate 200.000 de puști, câteva milioane de cartușe și zeci de mii de puduri cu praf de pușcă. În Serbia și Muntenegru Rusia a trimis peste un milion de puduri de pâine⁷.

În ceea ce privește armata română, aceasta a înregistrat un număr de aproape 10.000 de ostași morți și răniți⁸, iar cheltuielile materiale s-au ridicat la suma de 100.000.000 lei aur⁹.

Consecințele Războiului de independență au avut o importanță deosebită pentru Statul Român modern. De atunci România a început să însemne cu adevărat ceva în Europa.

¹ I. I. Rostunov, „Frăția de arme dintre armata română și rusă în Războiul din anii 1877-1878”, în *File din istoria militară a poporului român*, vol. 12, București, 1984, p. 121.

² Florian Tucă, „Însemnătatea proclamării independenței de stat a României. Sprijinul material și moral acordat de masele largi populare din toate provinciile românești Războiului de la 1877-1878” în *File din istoria militară a poporului român*, vol. 11, București, 1983, p. 318.

³ *Ibidem*, p. 322.

⁴ I. I. Rostunov, *op. cit.*, p. 121.

⁵ Paul Kennedy, *Ascensiunea și decăderea marilor puteri. Transformări economice și conflicte militare din 1500 până în 2000*, Editura Polirom, Iași, p. 184.

⁶ *Ibidem*, p. 184.

⁷ I. I. Rostunov, *op. cit.*, p. 121.

⁸ Florian Tucă, *op. cit.*, p. 328.

⁹ Idem, „Societatea românească în Războiul pentru obținerea independenței de stat (1877-1878)”, în *File din istoria militară a poporului român*, vol. 10, București, 1982, p. 277.

Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CENTRUL CULTURAL „IUSTIN SOHORCA” SÂNGEORZ-BĂI

ISSN 2285-8229
ISSN-L 2285-8229